

Hyvinvointisuunnitelma 2023–2026

sisältäen
hyvinvointikertomuksen
2020–2022

Hyväksytty kunnanvaltuustossa 30.1.2023 § 6

Hyvinvointisuunnitelma 2023–2026

Hyvinvoinnin edistäminen on keskeinen osa kunnan toimintaa. Kruunupyyn kunnan hyvinvointia edistävän työn tavoitteet sisältyvät hyvinvointisuunnitelmaan. Näitä tavoitteita seurataan vuosittain hyvinvointiraportilla sekä kerran per valtuustokausi osana laajempaa hyvinvointikertomusta – nämä molemmat toimitetaan kunnanvaltuustolle. Hyvinvointiraportin ja -kertomuksen lisäksi kunnanvaltuusto hyväksyy myös hyvinvointisuunnitelman.

Kruunupyyn kunnassa käytetään kahta erilaista hyvinvointitavoitetta: HYTE-tavoite sekä palvelutavoite. Ensimmäinen pohjautuu THL:n nk. HYTE-kertoimiin (*hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen*), jotka käytännössä ovat hyvinvoinnin indikaattoreita, joiden avulla voidaan tehdä vertailua muiden kuntien tilastoihin. Toinen tavoite, palvelutavoite, pohjautuu Pohjanmaan hyvinvointialueen palvelustrategiaan 2022–2025.

THL:n HYTE-tavoitteiden ja Pohjanmaan hyvinvointialueen palvelutavoitteiden lisäksi Kruunupyyn kunta on myös laatinut omat HYTE- ja palvelutavoitteet konketisoidakseen toteutettavat tavoitteet. Seuraavissa taulukoissa on yhteenveto tavoitteista.

HYTE-tavoite

	THL:n HYTE-kerroin	Kunnan HYTE-tavoite	Mittari	Asiantuntija	Toteutus
Prosessi-indikaattori					
HYTE 1	Kuntalaisten elämäntapojen raportointi: <i>Väestön elämäntapojen ja niiden muutosten raportointi kunnanvaltuustolle.</i>	Hyvinvointiraportteja tehdään vuosittain ja ne toimitetaan kunnanvaltuustolle.	Raportti valtuustolle: kyllä/ei	Hallintojohtaja	Vuosittain
HYTE 2	Parametri väestön terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseen: <i>Kunnan toiminta- ja taloussuunnitelmassa asetetaan parametrit väestön terveyden ja hyvinvoinnin tavoitteiden saavuttamisen seuraamiseksi.</i>	Kunta panostaa vuosittain vähintään 150 euroa/asukas elämänlaadun parantamiseen (kulttuuri, vapaa-aika, urheilu, kirjasto, kansalaisopisto).	Totetutunut tavoitteiden seuranta: kyllä/ei	Talous- ja henkilöstöjohtaja	Vuosittain
HYTE 3	Terveyden ja hyvinvoinnin tavoitteiden saavuttaminen <i>Tarkastuslautakunnan arviointikertomuksessa arvioidaan kuinka kunnan terveyden ja hyvinvoinnin tavoitteet on saavutettu.</i>	Tarkastuslautakunnan arviointikertomuksessa arvioidaan kuinka kunnan terveyden ja hyvinvoinnin tavoitteet on saavutettu.	Arviointi tehty: kyllä/ei	Tarkastuslautakunta	Kerran valtuustokauden aikana
HYTE 4	Asiantuntemus terveyden ja hyvinvoinnin edistämisessä <i>Kunnalla on erikseen nimetty asiantuntija, suunnittelija tai vastaava, joka koordinoi terveyden ja hyvinvoinnin edistämistä.</i>	Hallintojohtajalla on päävastuu terveyden ja hyvinvoinnin edistämisessä. Hyvinvointiryhmä, koostuen johtoryhmästä ja vapaa-ajan koordinaattorista, kokoontuu säännöllisesti ja käsittelee hyvinvointia koskevia aiheita. Kunnalla on asiantuntijaryhmä koostuen hallintojohtajasta ja iloisesta kulttuuriryhmästä (ts. edustajia vapaa-ajan sektorilta, kirjastosta, kansalaisopistosta ja kansanopistosta).	Asiantuntijaryhmä nimetty: kyllä/ei	Johtoryhmä	Jatkuva toiminta
HYTE 5	Asiakasraati tai foorumi <i>Kunnan palveluiden suunnittelussa/kehittämisessä hyödynnetään asiakasraatia/foorumia.</i>	Kunnan verkkosivustolla on jatkuvasti kyselyitä ja kysymyksiä ajankohtaisista asioista, jotta voidaan kuulla kuntalaisten mielipiteitä. Kuntalaisia kannustetaan myös käyttämään verkkosivuston palaute-toimintoa. Nuorisovaltuustoa, vanhusneuvostoa ja vammaisneuvostoa kuullaan tärkeissä asioissa. Kansalaistilaisuuksia järjestetään säännöllisesti.	Asiakasraati/foorumi käytössä: kyllä/ei	Johtoryhmä	Säännöllisesti
HYTE 6	Lasten ja nuorten liikunta-aktiivisuuden raportointi <i>Lasten ja nuorten liikunta-aktiivisuudesta raportoidaan hyvinvointiraportissa.</i>	Kunta tukee urheilu- ja nuorisotoimintaa vähintään 70 000 € plus 21 500 € vuosittain. Nuorten liikunta-aktiivisuuden seuranta tehdään esimerkiksi Move!-tutkimuksen tuloksilla, jotka vuosittain raportoidaan hyvinvointiraportissa valtuustolle.	Raportointi tehty: kyllä/ei	Sivistystoimenjohtaja ja hallintojohtaja	Vuosittain
HYTE 7	Yhdistysten ja kunnan yhteinen tapaaminen <i>Kunta kutsuu säännöllisesti koolle liikunta- ja urheily-yhdistykset sekä muita yhdistyksiä yhteiseen tapaamiseen.</i>	Kunta järjestää yhteisen yhdistystapaamiseen vähintään kerran vuodessa, sekä tarvittaessa.	Tapaamiset toteutettu: kyllä/ei	Vapaa-ajan koordinaattori	Vuosittain

	THL:n HYTE-tavoite	Kunnan HYTE-tavoite	Mittari	Asiantuntija	Toteutus
HYTE 8	Lapsille ja nuorille suunnatut liikuntaryhmät <i>Kunnassa järjestetään suunnattuja liikuntaryhmiä lapsille ja nuorille, jotka eivät osallistu liikunta- ja urheiluseurojen toimintaan.</i>	Kouluissa toimiva maksuton Hobbis-toiminta alentaa lasten kynnystä osallistua muun muassa liikuntaryhmiin.	Osallistujamäärä	Vapaa-ajan koordinaattori	Vuosittain
HYTE 9	Seurausten ennakoarviointi (EVA) <i>Ne viranhaltijat, jotka ovat vastuussa liikunnan ja urheilun edistämisestä, osallistuvat valmisteilla olevien lautakuntapäätösten seurausten ennakoarviointiin (EVA).</i>	Laaditaan lomake järjestelmälliseen seuraus selvitykseen.	Toteutunut: kyllä/ei	Vapaa-ajan koordinaattori ja/tai liikuntainnostaja	Isompien lautakuntapäätösten yhteydessä
HYTE 10	Monialainen työryhmä liikunnan ja urheilun edistämiseen <i>Kunnalla on sektorit ylittävä työryhmä, joka käsittelee liikunnan ja urheilun edistämistä.</i>	Hyvinvointiryhmä, johon kuuluu johtoryhmä ja vapaa-ajan koordinaattori, kokoontuu säännöllisesti käsittelemään hyvinvointiin liittyviä aiheita.	Toteutunut: kyllä/ei	Johtoryhmä, vapaa-ajan koordinaattori	Jatkuva toiminta
HYTE 11	Kouluympäristön ja koulu yhteisön tarkastus <i>Keskiarvo painotettu kunnan peruskoulujen oppilasmäärään, jossa tarkastetaan kuinka terve ja turvallinen koulu ympäristö on sekä kuinka hyvinvointia edistetään koulu yhteisössä lain edellyttämien tavoin.</i>	Kouluissa mitataan turvallisuutta kyselylomakkeella, johon vastaavat sekä peruskouluoppilaat että lukio-opiskelijat. Hanke erityislahjakkaista oppilaista, vastaava koulutus taataan.	Kyselyn tulokset sekä Kouluterveyskyselyn tilastot	Sivistystoimenjohtaja	Tarkastus tehdään vähintään joka kolmas vuosi
HYTE 12	Oppilaiden poissaolo <i>Keskiarvo painotettu kunnan peruskoulujen oppilasmäärään, jossa poissaolojen kokonaismäärä tiedetään.</i>	Koulupoissaolo-hanke jatkuu. Poissaolojen toimintasuunnitelma on ajan tasalla ja sitä seurataan. Poissaoloja mittaava Wilma-hälytys on käytössä.	Keskiarvo	Sivistystoimenjohtaja	Vuosittain
HYTE 13	Liikuntatauot <i>Keskiarvo painotettu oppilasmääriin kunnan peruskouluissa, joissa pitkiä liikuntataukoja.</i>	Joka tunnilla kehoitetaan pitämään taukojumppaa ja aamukokoontumisissa pidetään ohjattua pulssitoimintaa. Erityisesti Ådalenin koulussa kannustetaan oppilaita liikkumaan ulkona välitunneilla. Ohjattuja leikkihetkiä pidetään säännöllisesti.	Keskiarvo	Sivistystoimenjohtaja	Vuosittain
HYTE 14	Kouluruokailun suositus <i>Keskiarvo painotettu oppilasmääriin kunnan peruskouluissa, joissa seurataan suosituksia kouluruokailusta koululounaan ja välipalojen järjestämisessä.</i>	Aamiaissuositus ilmoitetaan vanhemmille vanhempaintapaamisissa – erityisesti syksyllä järjestettävissä. Nuoria kehoitetaan syömään kouluaterioita esim. info-tv:n ja lautasmallikuvien avulla.	Keskiarvo	Sivistystoimenjohtaja	Vuosittain
HYTE 15	Madalletaan kynnystä kulttuuriseen osallistumiseen <i>Kun kunta edistää kulttuurista osallistumista, kunta järjestää itse toimintaa, joka alentaa kynnystä kulttuuriseen osallistumiseen, tai antaa sellaiselle toiminnalle taloudellista tukea.</i>	Järjestämme teatterimatkoja matkanjohtajan kera alentaaksemme kynnystä osallistua kulttuuritapahtumiin. Kannustamme Kaikukortin käyttöön. Kunta jakaa tukia vähintään 24 500 € vuosittain kulttuuri-toimintaan. Kouluissa seurataan kulttuurioppipolkua.	Ohjatut teatterimatkat: kyllä/ei	Vapaa-ajan koordinaattori, sivistystoimenjohtaja	Vuosittain

	THL:n HYTE-tavoite	Kunnan HYTE-tavoite	Mittari	Asiantuntija	Toteutus
Tulosindikaattori					
HYTE 16	Hyvä terveydentila <i>Vähentää vuosiluokan 8 ja 9 oppilaiden määrää, jotka kokevat terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi.</i>	Edistämme liikkumista ja ulkona liikkumista ulkopedagogiikan avulla. Kouluvalmentaja työskentelee aktiivisesti kouluissa ja on saatavilla sosiaalisen median kautta.	Sotkanetin tilastot	Sivistystoimenjohtaja	Vuosittain
HYTE 17	Ylipainon vähentäminen <i>Vähentää ylipainoisten oppilaiden määrää vuosiluokilla 8 ja 9.</i>	Opetamme aktiivisesti terveitä elämäntapoja. Koulut panostavat välituntiaktiiviteetteihin. Kunta tarjoaa edullisia, vaihtelevia ja terveellisiä välipaloja kouluissa.	Sotkanetin tilastot	Sivistystoimenjohtaja	Vuosittain
HYTE 18	Syrjäntymisen vähentäminen <i>Vähentää koulutuksen ulkopuolella olevien 17–24-vuotiaiden määrää (verrattuna samanikäiseen väestöön).</i>	Meillä on sopimus After Eightin kanssa koskien etsivää nuorisotyötä, josta maksamme vuosittaisen maksun sovitun käytännön mukaan naapurikuntien kanssa. Kaikille oppilaille taataan opiskelupaikka yhdeksännen luokan jälkeen.	Sotkanetin tilastot	Sivistystoimenjohtaja, hallintojohtaja	Vuosittain
HYTE 19	Taloudellisen turvallisuuden lisääminen <i>Vähentää 25–64-vuotiaiden pitkän ajan toimeentulotukien saajien määrää (verrattuna samanikäiseen väestöön).</i>	Meillä on työllisyysvastaava, joka vastaa kunnan pitkäaikaistyöttömien palkkaamisesta sekä kesätyöntekijöiden palkkaamisesta. Yhteistyötä hyvinvointialueen kanssa kehitetään.	Sotkanetin tilastot	Hallintojohtaja, työllisyysvastaava	Vuosittain
HYTE 20	Työikäisen väestön kasvu <i>Vähentää 25–64-vuotiaiden työkyvyttömyyseläkettä saavien määrää (verrattuna samanikäiseen väestöön).</i>	Meillä on työllisyysvastaava, joka vastaa kunnan pitkäaikaistyöttömien palkkaamisesta sekä kesätyöntekijöiden palkkaamisesta. Yhteistyötä hyvinvointialueen kanssa kehitetään.	Sotkanetin tilastot	Hallintojohtaja, työllisyysvastaava	Vuosittain
HYTE 21	lääkäiden hyvä fyysinen terveys <i>Vähentää yli 65-vuotiaiden kaatumisista johtuvia hoitojaksoja (verrattuna 10 000 samanikäiseen henkilöön).</i>	Mahdollisuus osallistua maksuttomaan liikuntaneuvontaan matalalla kynnyksellä.	Sotkanetin tilastot	Hallintojohtaja, liikuntainnostaja	Vuosittain

Palvelutavoitteet

A. Hyvän terveyden ja terveellisten elämäntapojen edistäminen				
	Hyvinvointialueen palvelutavoitteet	Kunnan omat palvelutavoitteet	Mittari	Kunnan asiantuntija
Lapset, nuoret, perheet	1.1 Tarjota kaikille lapsille mahdollisuus maksuttomaan harrastukseen matalalla kynnyksellä.	Lapsille vuosiluokilla 1–3 tarjotaan mahdollisuutta osallistua Hobbis-toimintaan.	Osallistujamäärä	Vapaa-ajan koordinaattori
	1.2 Kehittää yhteisiä toimintamalleja ennaltaehkäiseviin toimenpiteisiin suun terveydenhoitoon liittyen.	<i>Päävastuu tavoitteen toteuttamisesta on hyvinvointialueella.</i>		
	1.3 Kehittää yhteisiä toimintamalleja, jotka edistävät lasten, nuorten ja perheiden terveellisiä ravitsemus- ja liikuntatottumuksia.	Tietoa jaetaan varhaiskasvatuksessa, esikoulussa ja koulussa, esim. ruokaneuvojen, ohjattujen leikkihetkien ja/tai liikuntakampanjoiden avulla.	- Olemassa olevat toimenpiteet - Kouluterveyskyselyn ja Sotkanetin tilastot ravitsemus- ja liikuntatavoista	Sivistystoimenjohtaja, varhaiskasvatusjohtaja, liikuntainnostaja
Työikäiset henkiöt	2.1 Kehittää seudullinen toimintamalli elämäntapaneuvonnalle.	<i>Päävastuu tavoitteen toteuttamisesta on hyvinvointialueella.</i>		
	2.2 Kehittää yhteistyötä eri toimijoiden välillä, jotka tukevat terveyttä ja hyvinvointia (hyvinvointialue, kunta, kolmas sektori, yritykset).	<i>Päävastuu tavoitteen toteuttamisesta on hyvinvointialueella.</i>		
	2.3 Kehittää ja tarjota tervetulo- ja tietopaketti hyvän perusterveyden ylläpitämisestä ja hyvinvoinnin edistämisestä.	Tietopaketti tehdään ja jaetaan: Tietoa hyvän perusterveyden ylläpitämisestä ja hyvinvoinnin edistämisestä esim. unen, ravinnon ja liikunnan avulla.	Tietopaketin jako	Liikuntainnostaja
Iäkkäämmät	3.1 Iäkkäämmillä on hyvä terveys ja hyvinvointi sekä hyvä toimintakyky, joka mahdollistaa lisää aktiivisia elinvuosia	Liikuntainnostaja ylläpitää läheistä yhteistyötä muiden hyvinvointia edistävien toimijoiden kanssa ja kehittää yhdessä toimintaa.	Tilastoja iäkkäämpien terveydestä Sotkanetistä sekä TEAvisari-tuloksista	Liikuntainnostaja
	3.2 Ohjataan kulttuuriin palveluihin/integrointiin osana palveluohjausta ja neuvontapalveluita.	Annetaan mahdollisuus maksuttomiin kulttuuri- ja urheiluelämyksiin ja aktiviteetteihin Kaikukortin avulla.	Kaikukortin jako	Vapaa-ajan koordinaattori

B. Mielen terveyden edistäminen ja päihteiden väärinkäytön ennaltaehkäisy

	Hyvinvointialueen palvelutavoitteet	Kunnan omat palvelutavoitteet	Mittari	Kunnan asiantuntija
Lapset, nuoret, perheet	4.1 Yhteiset toimintamallit ja suunnitelmat ehkäisevään päihdetyöhön	- Kartoitetaan päihteiden väärinkäytön sekä psyykkisen pahoinvoinnin esiintyvyyttä. - PEPP-mallia käytetään opetuksessa. - Teema huomioidaan mielen terveysviikolla.	- Olemassa olevat toimenpiteet - Tilastoja tavoista ja voinnista Kouluterveyskyselystä ja Sotkanetistä	Liikuntainnostaja, sivistystoimenjohtaja
	4.2 Tarjota tukea vanhemmuudessa lapsen kasvun aikana matalan kynnyksen toiminnan, tiedon jakelun ja kolmannen sektorin verkostoitumisen avulla.	- Vanhemmille annetaan tukea, esim. vanhempaintapaamisten ja luentojen avulla. - Vähennetään leimautumista jakamalla tietoa mielen terveysongelmista sekä huoltajille että nuorille mm. mielen terveysviikon aikana.	- Tilastoja vaikeuksista puhua vanhempien kanssa Kouluterveyskyselystä ja Sotkanetistä	Sivistystoimenjohtaja, varhaiskasvatusjohtaja
	4.3 Tukea lasten ja nuorten henkistä hyvinvointia lisäämällä heidän, huoltajien ja henkilöstön tietoa mielen terveydestä/mielen terveysongelmista ja toteuttaa ennaltaehkäiseviä toimintamalleja omassa toiminnassa sekä tarjota matalan kynnyksen toimintaa yhteistyössä kolmannen sektorin kanssa.	- Aloitetaan uudelleen Rennox-toiminta, ts. Voi hyvin -kurssi nuorille, lukiossa. - Järjestetään ohjelmaa kiinnittääkseen huomiota mielen terveysviikkoon, esim. kokemusasiantuntijoita voidaan kutsua vierailulle. - Järjestetään henkilöstölle tilaisuuksia ehkäisevän päihdetyön toiminnasta ja mielen terveysongelmista. - Kiusaamisen vastainen suunnitelma pidetään ajan tasalla, toteutetaan ja seurataan aktiivisesti.	- Olemassa olevat toimenpiteet - Tilastoja mielen terveystilasta Kouluterveyskyselystä ja Sotkanetistä.	Vapaa-ajan koordinaattori, liikuntainnostaja, sivistystoimenjohtaja
Työikäiset henkilöt	5.1 Kehittää ilmoitetut sisäiset palveluketjut (työllisyyden edistämispalvelut kuntien välillä, hyvinvointialue, Kela ja TE-toimisto).	<i>Päävastuu tavoitteen toteuttamisesta on hyvinvointialueella (OVPH).</i>		
	5.2 Järjestelmällinen käyttö näyttöön perustuvilla päätöksentekovälineillä, jotta voidaan tunnistaa riskit varhaisessa vaiheessa (esim. audit, BDI) sekä tietojen levittäminen leimautumisen torjumiseksi.	<i>Päävastuu tavoitteen toteuttamisesta on hyvinvointialueella (OVPH).</i>		
	5.3 Kehittää verkkopohjaista tukea ja digitaalisia välineitä mielen terveyden edistämiseksi ja riippuvuuksien tuessa.	<i>Päävastuu tavoitteen toteuttamisesta on hyvinvointialueella (OVPH).</i>		
Iäkkäämmät	6.1 Riskitekijät tunnistetaan varhaisessa vaiheessa.	- Vuosittain järjestetään voi hyvin -päivä senioreille, esimerkiksi keskittyen työelämästä eläkkeelle siirtymiseen. - Mahdollisuus osallistua matalan kynnyksen liikuntaneuvontaan.	- Olemassa olevat toimenpiteet - Tilastoja iäkkäämpien toimintakyvystä Sotkanetistä	Vapaa-ajan koordinaattori, liikuntainnostaja
	6.2 Tukea omaisia ja omaishoitajien mielen terveyttä ja hyvinvointia	<i>Päävastuu tavoitteen toteuttamisesta on hyvinvointialueella (OVPH).</i>		

C. Toimintakyvyn edistäminen ja ylläpito				
	Hyvinvointialueen palvelutavoitteet	Kunnan omat palvelutavoitteet	Mittari	Kunnan asiantuntija
Lapset, nuoret, perheet	7 Syrjäytymisen ehkäiseminen.	<ul style="list-style-type: none"> - Tuki oppimiselle ja osallistamiselle -hanke jatkaa toimintaansa. - Koulupoissaolojen toimintasuunnitelma pidetään ajan tasalla ja sitä seurataan. Toimintamalli Hux sisäiseen yhteistyöhön (koulutus, joka ohjaa päättötutkintoon) pidetään ajan tasalla ja sitä seurataan. - Hemmasittare-hanke jatkuu ja kunta työskentelee kovasti saadakseen kaikki oppilaat kouluun. 	Tilastoja yksinäisyydestä ja osallistamisesta Kouluterveyskyselystä ja Sotkanetistä	Sivistystoimenjohtaja
Työikäiset henkilöt	8.1 Kehitetään palveluketjuja kuten työllisyyden edistämispalveluja hyvinvointialueen, kunnan, Kelan, TE-toimiston välillä ja tarjotaan sekä ylläpidetään kuntouttavia työpaikkoja, työharjoittelua ja työkokeiluja.	<ul style="list-style-type: none"> - Kunta jatkaa sisäisten työllistämiskokousten pitoa ja kutsuu paikalle myös Kelan, TE-toimiston ja hyvinvointialueen sosiaalityöntekijät, jotka sijoittavat tarvitsevat kuntouttaviin työtehtäviin. - Kunta ottaa vastaan nuoria ja muita työttömiä kuntouttavaan työhön, työharjoitteluun ja työkokeiluun. - Kunta jatkaa kesätyöntekijöiden palkkaamista. - Kunta ylläpitää hyvää yhteydenottopitoa yhdistyksiin, jotka voivat ottaa vastaan kesätyöntekijöitä ja työttömiä. 	Olemassa olevat toimenpiteet	Työllisyysvastaava, hallintojohtaja
	8.2 Terveystarkastuksia ja palvelun arviointia työkykyisille, työttömille ja työelämän ulkopuolella oleville henkilöille.	<i>Päävastuu tavoitteen toteuttamisesta on hyvinvointialueella (OVPH).</i>		
	8.3 Käytössä yhtenäiset välineet, jotka arvioivat toimintakyvyn (fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen).	<i>Päävastuu tavoitteen toteuttamisesta on hyvinvointialueella (OVPH).</i>		
Iäkkäämmät	9.1 Iäkkäämmillä on hyvä toimintakyky pitempään ja aktiivisten elinvuosien määrä lisääntyy hyvän toimintakyvyn avulla.	Tarjotaan mahdollisuus osallistua matalan kynnyksen liikuntaneuvontaan.	<ul style="list-style-type: none"> - Olemassa olevat toimenpiteet - TEAvisarin tilastoja - Hyte-indikaattorit 	Liikuntainnostaja
	9.2 Aluesuunnittelu ja -kehitys myötävaikuttaa turvalliseen elinympäristöön sekä edistää toimintakykyä ja osallisuutta.	<ul style="list-style-type: none"> - Kaavoituksessa huomioidaan palvelujen läheisyys. - Kunnan kiinteistöjä suunnitellaan priorisoidaan saavutettavuus. 	Olemassa olevat toimenpiteet	Tekninen johtaja, kaavoittaja

D. Osallisuus sekä turvallisuuden edistäminen				
	Hyvinvointialueen palvelutavoitteet	Kunnan omat palvelutavoitteet	Mittari	Kunnan asiantuntija
Lapset, nuoret, perheet	10.1 Kehittää tasavertaisia matalan kynnyksen palveluita, jotka edistävät turvallisuuden tunnetta, esim. toimivat ja monialaiset oppilas- ja opiskelijahuollot, kiusaamisen ehkäisevä työ. Ehkäistä väkivaltaa perheissä ja lähisuhteissa.	- Kehittää joustavat yhteistyöketterät niin sisäisesti kuin yhdessä Pohjanmaan hyvinvointialueen kanssa. - Kiusaamisen vastainen suunnitelma pidetään ajan tasalla ja sitä seurataan aktiivisesti.	Tilastoja turvallisuudesta ja väkivallasta Kouluterveyskyselystä ja Sotkanetistä	Sivistystoimenjohtaja
	10.2 Edistää kulttuurienvälistä ymmärtämystä.	- Eri kulttuurien juhlapäiviä nostetaan esille sivistyksen toiminnassa. - Monimuotoisuus huomioidaan henkilöstöpolitiikassa. - Kaikilla oppilailla on mahdollisuus osallistua monikulttuuriseen päivään 6-luokalla kunnan kulttuurioppilaitoksen mukaisesti. - Kulttuurioppilaitosta seurataan ja se pidetään ajan tasalla.	Olemassa olevat toimenpiteet	Sivistystoimenjohtaja, varhaiskasvatusjohtaja
	10.3 Osallistumissuunnitelma – Tuoda esille lasten ja nuorten ääni hyvinvointialueella ja kunnissa.	- Toimia tukena ja kannustaa nuorisovaltuuston edelleen kehittämistä. - Selvittää mahdollisuutta kunnalliseen lapsiparlamenttiin. - Oppilasneuvostojen äänet tuodaan esille aktiivisesti. - Kouluissa järjestetään nuorisovaalit.	Olemassa olevat toimenpiteet	Vapaa-ajan koordinaattori, sivistystoimenjohtaja
Työikäiset henkilöt	11.1 Kehittää kotouttamista edistäviä yhteistyömalleja.	- Vuosittainen tapaaminen asiantuntijaryhmän kanssa, johon kuuluu hallintojohtaja, sivistystoimenjohtaja, kansanopiston rehtori sekä edustaja Kotouttamisportista	Olemassa olevat toimenpiteet	Hallintojohtaja, Kotouttamisportti
	11.2 Kehittää digitaalisia palveluita asiakasosallisuuden ja asiakasraadin tehostamiseksi. Osallistumissuunnitelma.	- Kannustetaan antamaan ehdotuksia hyvinvointia edistävästä toimenpiteistä käyttämällä kunnan verkkosivulla olevaa palautetoimintoa. Palautteeseen vastataan 14 päivän kuluessa ja asia osoitetaan eteenpäin asiasta tietävälle henkilölle.	Olemassa olevat toimenpiteet	Tiedottaja
	11.3 Ota väkivalta puheeksi; anna ohjausta ja koulutusta työntekijöille. Palvelut ja asiantuntijatuki (esim. Marak-toimintamalli).	<i>Päävastuu tavoitteen toteuttamisesta on hyvinvointialueella (OVPH).</i>		
Iäkkäämmät	12.1 Digitaalisia/teknisiä ratkaisuja käytetään enemmän hyvinvoinnin, terveyden ja osallistamisen edistämässä.	- Henkilöstöä kannustetaan tarkastamaan asiakirjojensa saavutettavuus ennen niiden julkaisua kunnan verkkosivulla. - Markkinoidaan kirjastojen tietokoneiden saatavuutta - Kyselyitä ja kysymyksiä ajankohtaisista asioista löytyy jatkuvasti kunnan verkkosivulla, jotta kuullaan asukkaiden mielipiteitä	Olemassa olevat toimenpiteet	Hallintojohtaja, tiedottaja
	12.2 Etäohjauksen käyttö fyysisen harjoituksen edistämässä	- Digitaaliset Voi hyvin -vinkit julkaistaan säännöllisesti kunnan Instagram-tilillä.	Olemassa olevat toimenpiteet	Liikuntainnostaja, tiedottaja
	12.3 Vahvistaa iäkkäiden osallisuutta ja vaikutusmahdollisuuksia	Vanhusneuvostoa kannustetaan antamaan lausuntoja asioista, jotka koskevat iäkkäitä, ennen niiden siirtymistä muihin toimielimiin.	Vanhusneuvoston toiminta ja lausunnot	Hallintojohtaja

Kattava hyvinvointikertomus 2020–2022

Sisällysluettelo

1 Johdanto.....	1
1.1 Lainsäädäntö ja seuranta.....	1
1.2 HYTE-kerroin.....	2
1.3 Hyvinvointikertomuksen rakenne	3
2 Johtopäätös hyvinvoinnista Kruunupyyn kunnassa	4
2.1 Hyvän terveyden ja terveellisten elämäntapojen edistäminen.....	4
2.2 Mielen terveyden edistäminen	7
2.3 Ehkäisevä päihdetyö.....	9
2.4 Toimintakyvyn edistäminen ja ylläpito	11
2.5 Osallisuuden edistäminen.....	14
2.6 Turvallisuuden edistäminen.....	20
3 Loppukeskustelu.....	27
Lähteet	28

1 Johdanto

Tässä hyvinvointikertomuksessa kuvataan Kruunupyyn kunnan asukkaiden elinoloja vuosina 2020–2022. Kuntalaisten terveyden ja hyvinvoinnin seuranta on jokavuotinen työ, jonka perustana on hyvinvointisuunnitelma. Hyvinvointisuunnitelma vuosille 2023–2026 löytyy johdantona tähän kertomukseen.

Hyvinvointikertomus sisältää tilastoja ja johtopäätöksiä, jotka kuvaavat tarkemmin Kruunupyyn tilannetta. Hyvinvointikertomuksen tavoite on toimia välineenä kunnan päätöksenteossa. Päätöksentekijät voivat käyttää hyvinvointikertomuksen johtopäätöksiä perusteluina päätöksille, toimenpiteiden tärkeysjärjestyksen priorisoinnissa sekä yleisenä arviona kunnan toiminnasta. Toisin sanoen hyvinvointikertomus mahdollistaa kunnan resurssien tehostamisen. (THL 2022a).

Koska kaikkia tilastoja vuodelle 2022 ei ole vielä saatavilla, käytetään etenkin vuoden 2020 ja 2021 lukuja näissä johtopäätöksissä. Lisäksi hyvinvointikertomukseen sisältyy esimerkkejä hyvinvointia edistävästä toimenpiteistä, joita on tehty vuosina 2020–2022.

1.1 Lainsäädäntö ja seuranta

Kunnan tehtäviin kuuluu edistää ja seurata kuntalaisten terveyttä ja hyvinvointia, mihin voidaan muun muassa viitata tekemällä hyvinvointikertomus ja hyvinvointisuunnitelma. Näiden teosta määrätään Terveydenhuoltolaissa 1326/2010 12 § ja Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä 612/2021 6 §, jossa myös määritetään, että kunnan tulee raportoida kuntalaisten hyvinvoinnista ja terveydestä kunnanvaltuustolle vuosittain. Lisäksi kunnassa on valmisteltava kunnanvaltuustolle kattavampi hyvinvointikertomus vähintään valtuustokausittain.

Soteuudistuksen johdosta Terveydenhuoltolaki 1326/2010 kumotaan 1.1.2023 alkaen, kun Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä 612/2021 astuu voimaan. Uuden lain 6 §:ssä kuvataan kunnan velvollisuudet valvoa ja raportoida kuntalaisten terveydestä ja hyvinvoinnista. Lakimuutoksen suurin muutos on, että vastuu sosiaali- ja terveydenhuoltopalvelujen tuottamisesta siirtyy kunnilta hyvinvointialueelle. Kunnan tulee tukea hyvinvointialueita tietotaidollaan ja lähettää niille hyvinvointikertomus ja hyvinvointisuunnitelma.

1.2 HYTE-kerroin

Kansainvälisestä näkökulmasta katsottuna Suomen väestöstä on hyviä tilastoja eri rekistereissä. Tosin puutteita esiintyy koskien tilastoja, jotka koskevat hyvinvoinnin edistämisen työtä ja joita voi vertailla kuntien kesken. (THL, 2022b). Vastauksena tähän puutteeseen on nk. HYTE-kertoimet saatavilla: HYTE-lyhenne tulee sanoista *hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen* (THL, 2022c). HYTE-kertoimien seuranta voi tehdä erilaisilla välineillä, joiden avulla voi verrata eri kuntien tuloksia.

HYTE:n mukaan hyvinvointia mitataan kahden eri indikaattorin avulla: Ensimmäinen on *prosessi-indikaattori* ja koskee terveyden ja hyvinvoinnin edistämistä kuntajohdossa, peruskouluissa, liikunnassa ja urheilussa sekä kunnan kulttuurissa (THL, 2022c). Prosessi-indikaattoreita arvioidaan laadullisilla kyselyillä, joihin kunnan henkilöstö vastaa. Vastaukset julkaistaan THL:n digitaalisessa palvelussa TEAviisari (2020–2022). Huomioitavaa on, että tapa miten kysymykset esitetään antaa mahdollisuuksia tulkinnoille.

Toinen indikaattori on *tulosindikaattorit*. Nämä tutkitaan tilastojen avulla, jotka kuvaavat tuloksia hyvinvoinnin edistämisestä väestötasolla. (THL, 2022c). Tilastot otetaan ensisijaisesti Sotkanet-tietokannasta sekä *Kouluterveyskyselyn* (HIS, 2022) tuloksista, joissa selvitetään 4, 5, 8 ja 9 sekä toisen asteen oppilaiden hyvinvointia. Myös muunlaisia tilastoja sisältyy hyvinvointikertomukseen. Tulosindikaattoreita ovat esimerkiksi ylipainoisten oppilaiden määrä, koulutuksen ulkopuolella olevien nuorten määrä ja iäkkäämpien kuntalaisten määrä, joilla on hoitojaksoja liittyen kaatumisonnettomuksiin (THL, 2022d). Sekä prosessi- että tulosindikaattorit on sisällytetty seuraavaan lukuun, joka on johtopäätös Kruunupyyn hyvinvoinnista.

Ne tilastot, jotka tarkoittavat HYTE-kertoimia tässä kertomuksessa, on varustettu symbolilla **HYTE**. Täyttäessä HYTE-kertoimia valtionosuuteen jaetaan lisäosa – tämä kannustimena kunnille hyvinvointityössä (THL, 2022c). HYTE-tilastojen lisäksi johtopäätökseen sisältyy myös kaavioita, jotka kuuluvat Pohjanmaan hyvinvointialueen vähimmäisvaatimukseen koskien kunnallisia hyvinvointikertomuksia.

1.3 Hyvinvointikertomuksen rakenne

Pohjanmaan hyvinvointialue on tehnyt hyvinvointisuunnitelman vuosille 2023–2025 pohjautuen tiettyihin valittuihin painopistealueisiin (katso Pohjanmaan hyvinvointialue, 2022a). Tässä hyvinvointikertomuksessa nämä painopistealueet on käytetty sisällön rakenteena. Ne painopistealueet, joita painotetaan tässä hyvinvointikertomuksessa ovat:

- hyvän terveyden ja terveellisten elämäntapojen edistäminen
- mielenterveyden edistäminen
- ehkäisevä päihdetyö
- toimintakyvyn edistäminen ja ylläpito
- osallisuuden edistäminen, sekä
- turvallisuuden edistäminen.

Luetellut painopistealueet muodostavat erilliset luvut hyvinvointikertomuksessa (katso luku 2.1–2.6). Nämä luvut sisältävät vuorostaan erilaisia tilastoja, jotka koskevat vastaavaa painopistealuetta: Hyvinvointikertomuksessa on huomioitu muun muassa Pohjanmaan hyvinvointialueen vähimmäisvaatimukset tilastoille, joiden on sisällyttävä kunnan hyvinvointikertomukseen (katso Pohjanmaan hyvinvointialue, 2022b). Myös nk. HYTE-kertoimet (katso luku 1.2), jotka toimivat hyvinvoinnin indikaattoreina kunnallisella tasolla, on sisällytetty tilastoihin, jotka sisältyvät eri painopistealueiden lukuihin.

2 Johtopäätös hyvinvoinnista Kruunupyyn kunnassa

Kruunupyyn kunnan hyvinvointityö pohjautuu käsitteeseen *kestävä terveys*. Tällä tarkoitamme, että katsomme kauaskantoisesti terveyden edistämässä ja otamme huomioon fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin (vertaa WHO, 2022). Tämä luku esittelee Kruunupyyn kunnan asukkaiden hyvinvointia tilastoina ja konkreettisina toimenpiteinä, joita on tehty ja tehdään. Tähän sisältyy myös johtopäätös tilastoista.

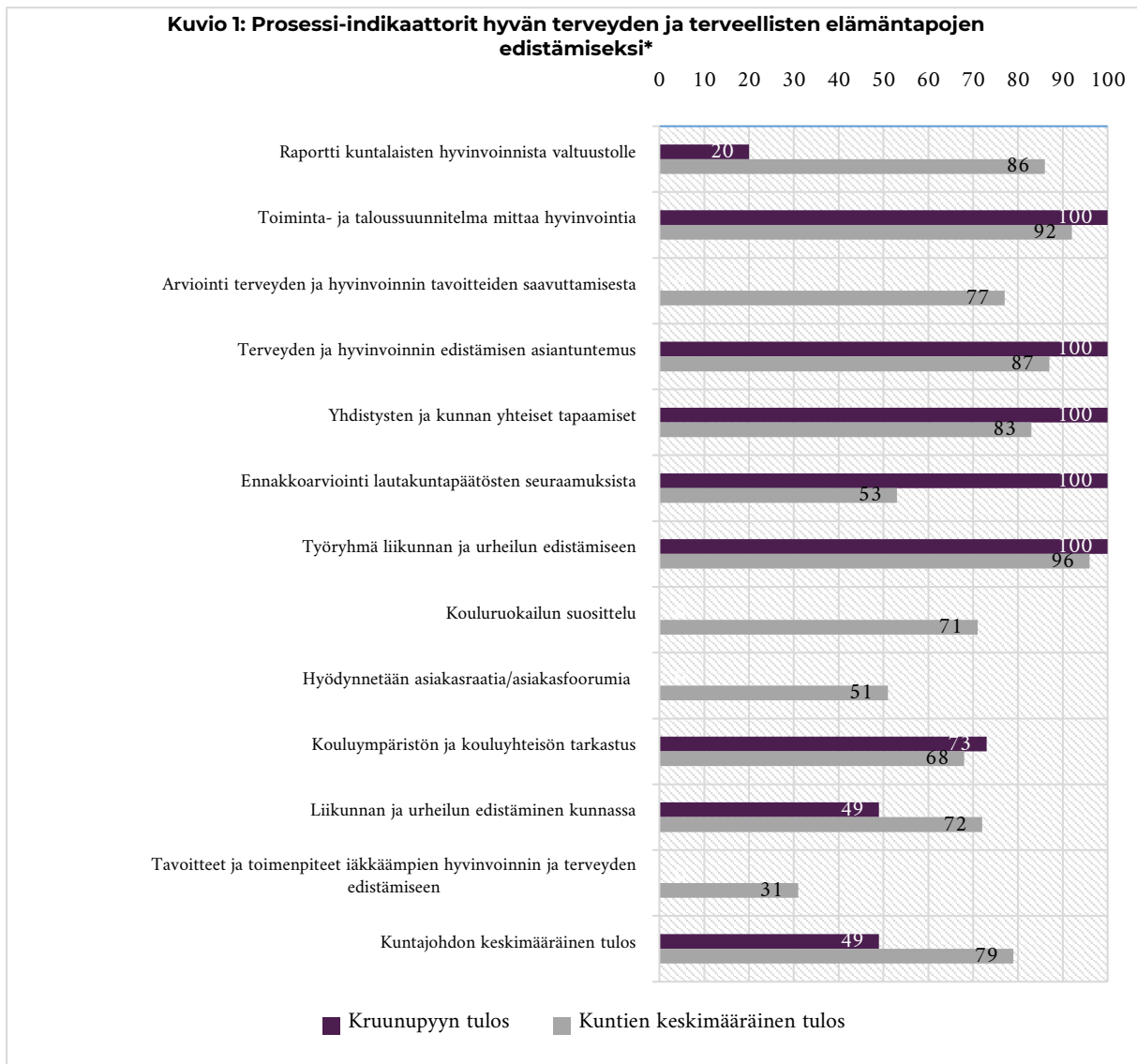
Tähän lukuun kuuluvat tilastot ovat pääasiassa THL:n Sotkanet- ja TEAviisari-tietokannoista sekä *Kouluterveyskyselystä* (HIS, 2022). Tietyissä osioissa on tilastoja myös muista lähteistä.

2.1 Hyvän terveyden ja terveellisten elämäntapojen edistäminen

”Kunnalla on ensisijainen vastuu hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä siltä osin kuin tämä tehtävä kytkeytyy kunnan muihin lakisääteisiin tehtäviin” (Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä 612/2021 6 §) – tämä koskee myös soteuudistuksen jälkeen. Samassa pykälässä määrätään, että kunta on velvollinen analysoimaan ja raportoimaan kuntalaisten terveydestä ja hyvinvoinnista niin sisäisesti kunnanvaltuustolle kuin ulkoisesti hyvinvointialueelle.

Kuvio 1 (katso seuraava sivu) kuvaa kuinka Kruunupyyn kunta täyttää prosessi-indikaattorit verrattuna Suomen kuntiin keskimäärin. Tulokset ovat peräisin TEAviisarista (2020–2022) ja pohjautuvat laadullisiin tutkimuksiin. Enimmäisarvo on 100 ja 0 on alin tulos. Koska suurimmalla osalla indikaattoreista tulos voi olla joko 0 (= ei täyty) tai 100 (= täyttyy täysin tai osittain) tuloksia voidaan tulkita harhaanjohtavasti – etenkin jos niitä vertailee keskenään. Tämän takia kunnan yksittäisiä tuloksia tulee verrata ainoastaan kuntien keskimääräiseen tulokseen.

Kuten kuvioista 1 voi nähdä, kunta osoittaa hyviä tuloksia koskien esimerkiksi asiantuntemusta terveyden ja hyvinvoinnin edistämässä, yhteydenpidossa yhdistyksiin sekä työryhmän asettamiselle liikunnan ja urheilun edistämiseksi. Edellisen TEAviisari-kyselyn jälkeen on myös asetettu työryhmä hyvinvoinnille. Työryhmään kuuluu johtoryhmä sekä vapaa-ajan koordinaattori ja ryhmän tehtäviin kuuluu hyvinvoinnin edistämisen toiminta ja seuranta.

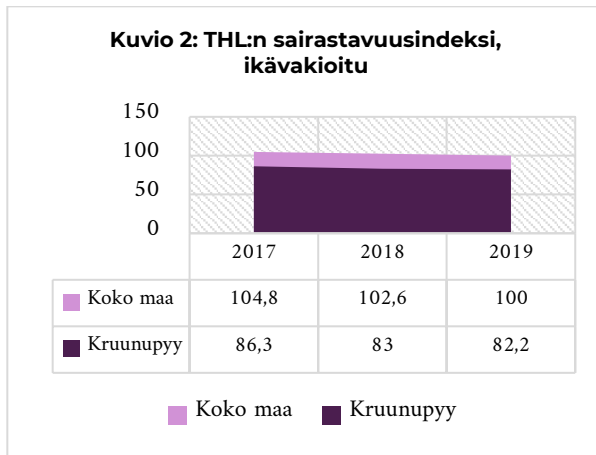
*Tulos 0 = indikaattori ei täyty. Tulos 100 = indikaattori täyttyy kokonaan tai osittain. ([TEAvisari, 2020–2022](#)).

Koskien indikaattoreita, joissa kunta osoittaa huonompia tuloksia, nämä voidaan nähdä uusina painopistealueina, joihin kannattaa panostaa enemmän. Käytännössä tämä tarkoittaisi jo tehtävien toimenpiteiden näkyvyyden parantamista: Kruunupyyn kunta tekee paljon hyvää hyvinvointityössään ja kunnalla on hyvä tietotaito hyvinvointiasioissa, minkä tämä hyvinvointikertomus tulee myös selventämään. Esimerkiksi kouluaterioita koskevat vaatimukset täytettäneen jo ja sen lisäksi liikuntaneuvontaa on tarjottu jo useamman vuoden ajan. Työn järjestelmällisyys toisi toki lisää näkyvyyttä työlle.

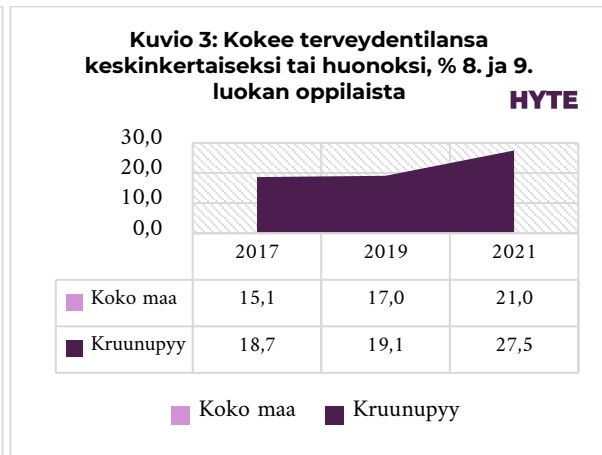
Koskien eri toimielinten päätösten seurausten etukäteisarviointia, puuttuu arvioinnille vielä järjestelmällinen toimintatapa, vaikkakaan ajatustapa ei ole organisaatiolle mikään uusi – erityisesti isommissa päätöksissä kuten koulujen rakentamisessa ja budjetoinnissa päätösten seurauksista

keskustellaan aktiivisesti. Toki etsitään muistilistaa tai muuta järjestelmää prosessin nopeuttamiseksi ja saattamiseksi systemaattiseksi (katso esim. Sosiaali- ja terveysministeriö, 2016).

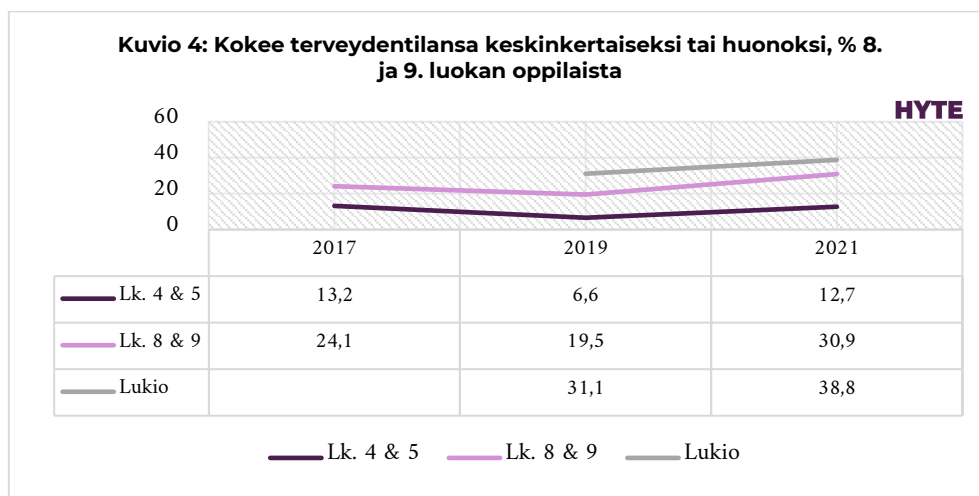
Koskien tulosindikaattoreita on erilaisia tilastoja, jotka näyttävät missä tilanteessa Kruunupyö on tällä hetkellä. Tilanne ilmenee muun muassa THL:n sairastavuusindeksistä (katso kuvio 2). Lisäksi kuviot 3 ja 4 osoittavat havaintoja kunnan nuorten voinnista tällä hetkellä.

(Sotkanet, 2022)

(Sotkanet, 2022)

(Sotkanet, 2022)

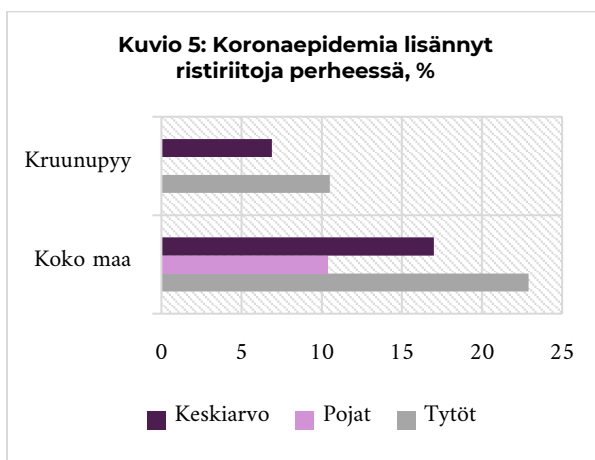
Koskien kuntalaisten hyvinvointia tilastot osoittavat hieman vastakkaisia tuloksia: Yleisellä tasolla Kruunupyön sairastavuusindeksi osoittaa, että yleisellä tasolla asukkaat voivat paremmin kuin muissa kunnissa keskimäärin (katso kuvio 2), kun taas kunnan nuoremmat asukkaat ilmoittavat voivansa huonommin – sekä verrattaessa maan keskiarvoon että kunnan aikaisempiin tuloksiin eri ikäryhmissä (katso kuviot 3–4). Tässä tulee huomioida, ettei sairastavuusindeksiä ole päivitetty muutamaan vuoteen ja tämä ensisijaisesti perustuu fyysisiin sairauksiin, kun taasen myös mielenterveys sisältyy nuorten

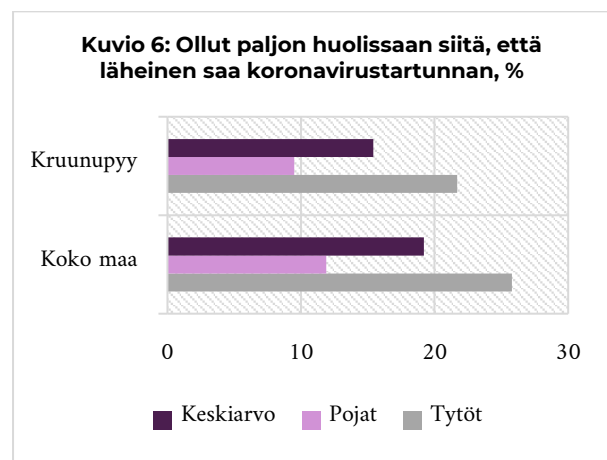
tuloksiin. Tulokset osoittavat, että nuoret voivat huonoiten pandemian aikana (vuosi 2021, katso kuviot 3–4). Olemme parhaillaan palautumisvaiheessa, ja mitkä pandemian pitkäaikaiset vaikutukset ovat jäävät nähtäväksi.

2.2 Mielen terveyden edistäminen

Vuosia 2020–2022 leimasi vahvasti pandemia, joka jätti syvät haavat jälkeensä. Tämä osio esittelee vertailukelpoisia tilastoja vuosilta 2019 ja 2022 koskien mielen terveyttä.

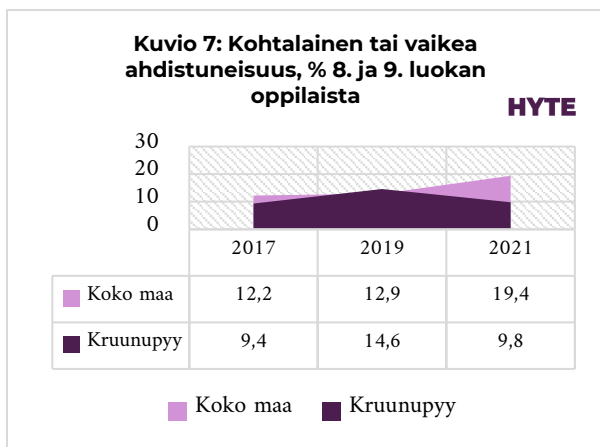

([HIS, 2021](#))

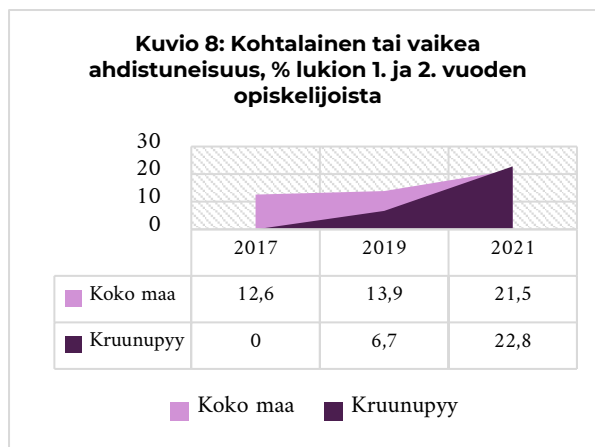

([HIS, 2021](#))

Olemme parhaillaan koko maailman pitkäksi aikaa sulkeneen pandemian jälkeisessä palautumisvaiheessa. Nyt nähtäväksi jää mitkä pandemian lyhytaikaiset ja pitkäaikaiset seuraukset ovat. Tilastot osoittavat, että pandemian seurauksena konfliktit ovat lisääntyneet kodeissa (katso kuvio 5) kun perheet ovat eläneet normaalia lähekkäämmin. Samalla Kruunupyyn kunnan tulokset ovat muuta maata paremmat. Lisäksi oppilaat ovat kokeneet huolta siitä, että läheiset sairastuvat virukseen (katso kuvio 6), mikä todennäköisesti aiheuttaa henkistä räsitusta. Myös tässä kunnan tulos osoittaa parempaa kuin muiden kuntien keskimääräinen tulos.

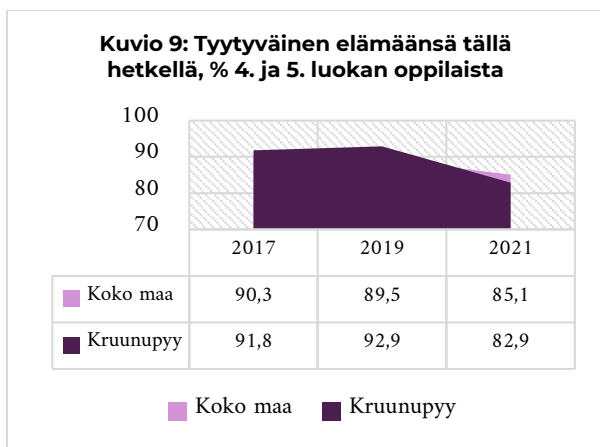

(Sotkanet, 2022)

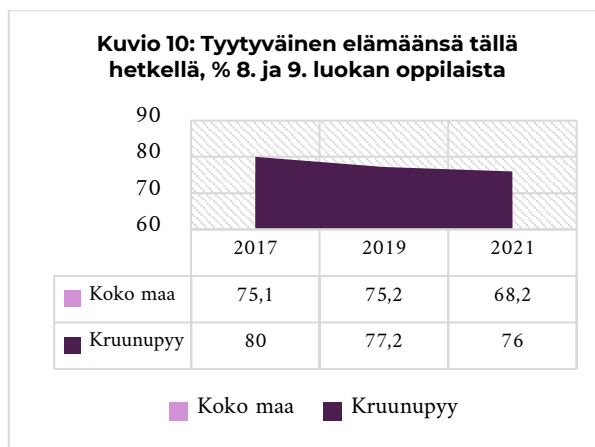

(Sotkanet, 2022)

Suhteessa muuhun maahan Kruunupyön kunnan nuoremmat nuoret osoittavat varsin myönteisiä ja matalia tuloksia koskien ahdistuneisuutta (katso kuvio 7), kun taasen lukio-opiskelijoiden tulokset ovat nousseet ja ovat hieman yli maan keskiarvio vuonna 2021 (katso kuvio 8). Pandemian aikana lukio-opiskelijoilla on ollut enemmän etäopiskelua kuin nuoremmilla oppilailla, mikä osaltaan voi selittää nousevan käyrän. Samankaltainen trendi on nähtävissä myös kuvioissa 9–11.

(Sotkanet, 2022)

(Sotkanet, 2022)

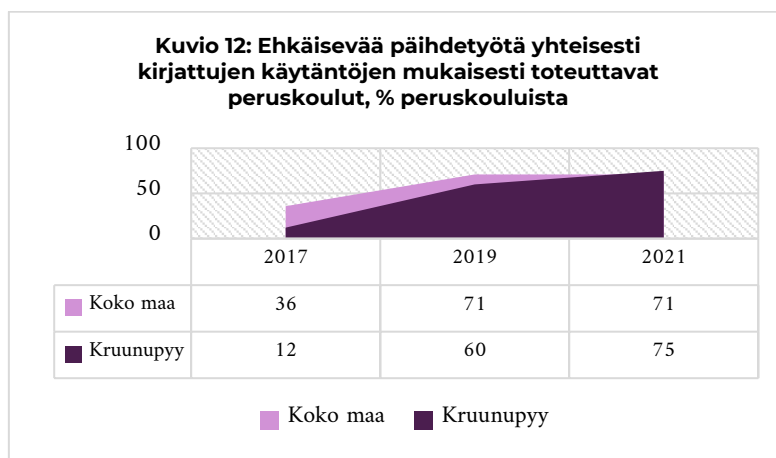
(Sotkanet, 2022)

Näiden kuvioiden pohjalta voidaan todeta, että pandemia on rasittanut nuortemme vointia. Todennäköisesti pandemia on vaikuttanut myös muihin ikäryhmiin, mutta tarpeellinen tieto tästä puuttuu vielä: Esimerkiksi kunnan iäkkäämmät asukkaat eristettiin yrityksenä turvata heidät virukselta ennen kuin rokotuksia oli vielä saatavilla. Tämä on varmaan myös jättänyt jälkensä.

Marraskuussa vietettävän kansallisen mielenterveysviikon aikana on järjestetty teemailtoja mielenterveysongelmista tiedon lisäämiseksi ja leimautumisen vähentämiseksi. Tapahtumassa osallistujat ovat voineet osallistua luennoille ja päässeet kuuntelemaan kokemusasiantuntijoiden kertovan omista haasteistaan. Tapahtuma järjestetään yhteistyössä FinFami Pohjanmaan kanssa ja tavoitteena on, että siitä tulee vuosittainen tapahtuma. FinFami on myös vierailut Ådalenin koululla ja järjestänyt suosittuja työpajoja.

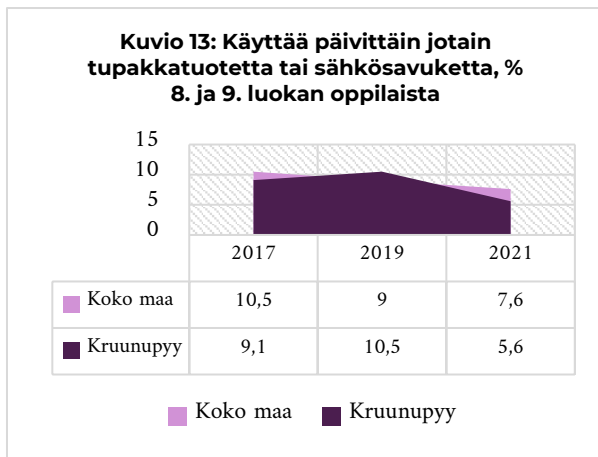
2.3 Ehkäisevä päihdetyö

Tilastot koskien erilaisia väärinkäyttöjä käsittävät enimmäkseen nuorten tapoja. Pääasiassa ehkäiseviä toimenpiteitä on erityisesti nuorille.

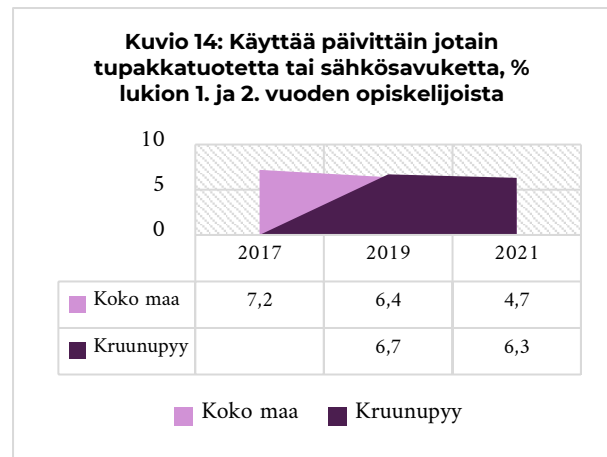

([Sotkanet, 2022](#))

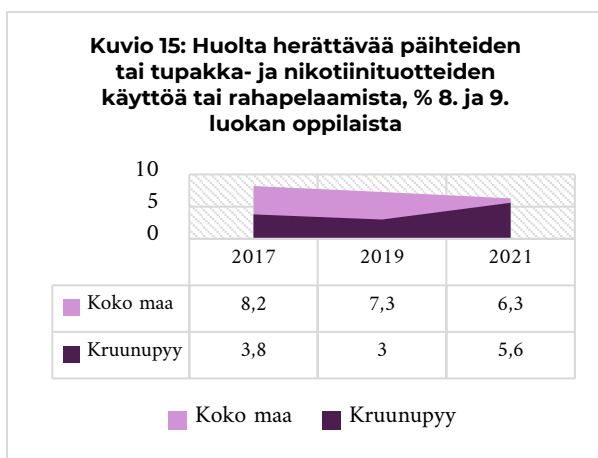
Kuten kuvio 12 osoittaa nuorten ehkäisevässä päihdetyössä on tehty paljon, mutta vielä on paljon työtä jäljellä. Alla on tilastoja koskien huolestuttavaa päihteiden käyttöä, tupakka- ja nikotiinituotteiden käyttöä sekä rahapelejä (kuviot 13–16).

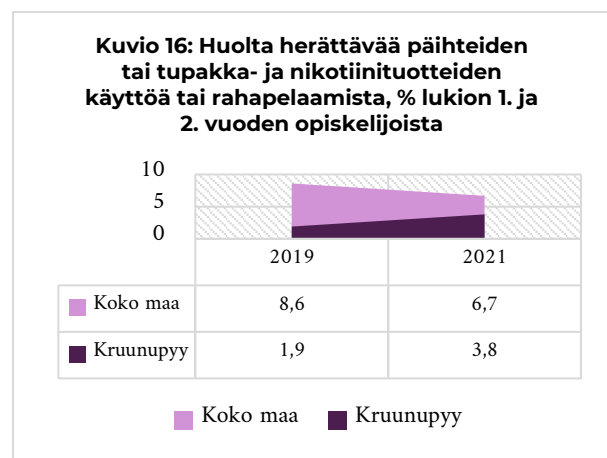
([Sotkanet, 2022](#))

*Tyhjä = tiedot puuttuvat. ([Sotkanet, 2022](#))

([Sotkanet, 2022](#))

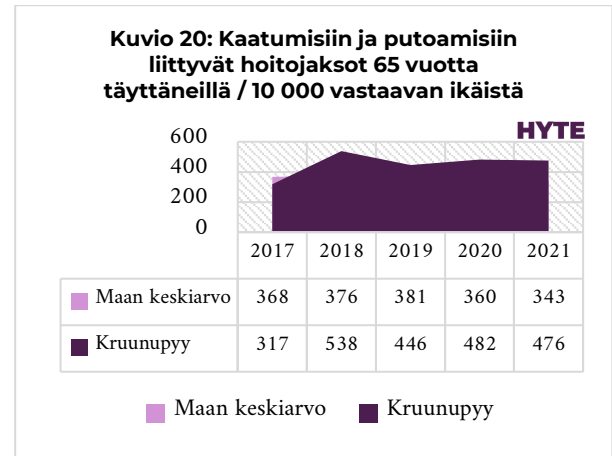
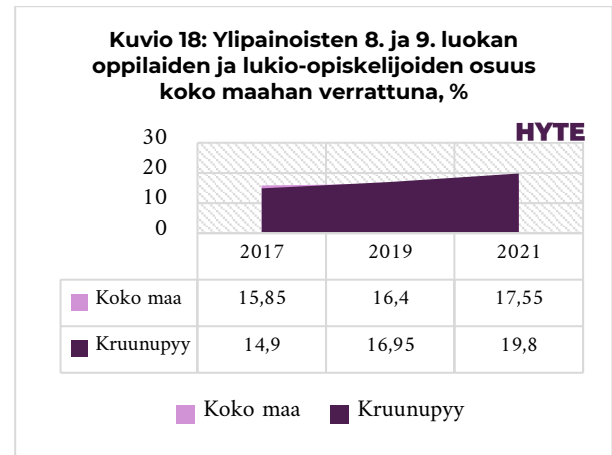
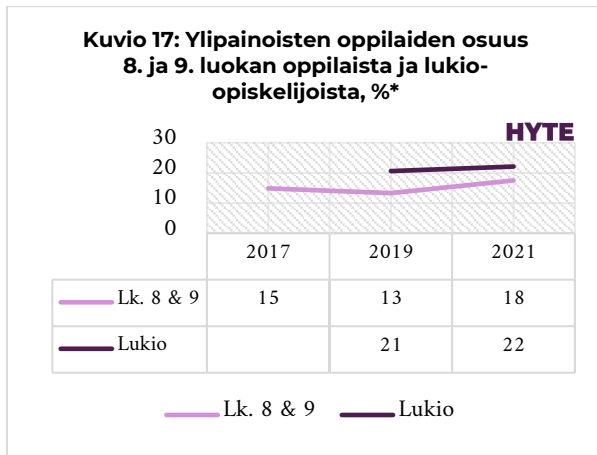
([Sotkanet, 2022](#))

Sähkötupakan käyttö on yleistynyt, vaikkakin sen käyttö on hieman vähentynyt pandemian aikana. Koskien huolestuttavaa väärinkäyttöä Kruunupyön kunta on keskimääräistä alhaisemmalla tasolla, vaikka käyrä onkin hieman nouseva. Yhtenä esimerkkinä kunnan toimenpiteistä on, että keskusteluterapeutti esittelee ehkäisevän päihdetyön malli PEPP:in kunnan ala-asteissa. Lisäksi pyritään vähentämään nuorten energiajuomien nauttimista: Kouluissa myydään edullisia ja terveellisiä välipaloja ja tavoitteena on, että tarjottavat välipalat olisivat energiajuomia halvempia.

Ehkäisevässä päihdetyössä tarvitaan yhteistyötä eri toimijoiden välillä. Tässä on vielä mahdollista kehittää sekä työtä että yhteistyötä.

2.4 Toimintakyvyn edistäminen ja ylläpito

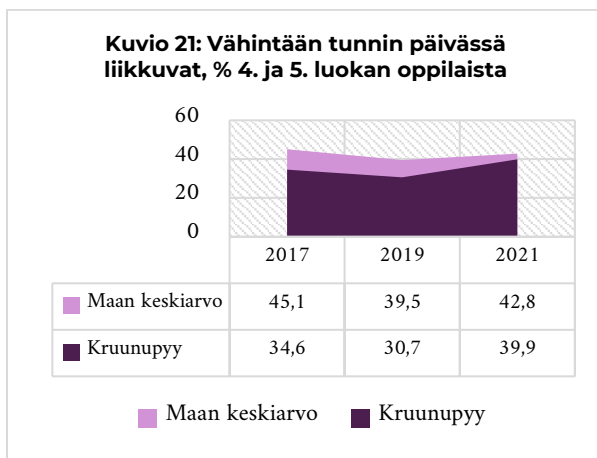
Väestön fyysistä terveyttä koskien on olemassa erilaisia indikaattoreita, jotka antavat vihteitä hyvinvoinnista. Muun muassa indikaattorit kuntoilutavoista ja ravinnosta voidaan huomioida. Eri väestöryhmien fyysinen terveys nähdään kuvioissa 17–20: Kuviot 17–18 osoittavat nuorten fyysistä terveyttä, kuvio 19 25–65-vuotiaiden ja kuvio 20 iäkkäämpien fyysistä kuntoa.

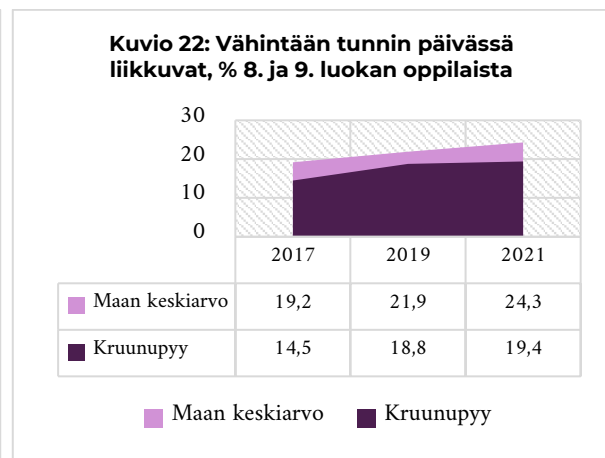
Ylipainoisten nuorten määrä on hieman kasvanut pandemian aikana, mutta verrattaessa muun maan tuloksiin Kruunupyyyn kunnan tulos on melko keskimääräinen. Etäopiskelu ja pitkät päivät tietokoneen ääressä voivat osaltaan vaikuttaa vuoden 2021 tuloksiin. Ikäryhmässä 25–64 tulokset osoittavat, että työkyvyttömyyseläkkeensaajien määrä laskee tasaisesti, mikä on merkki siitä, että tässä ikäryhmässä fyysinen (ja psyykinen) terveys on kunnassa yleisesti hyvä. Tämän ikäryhmän tulos on kunnassa parempi kuin maan keskimääräinen tulos. Hälyttävämpää on kuitenkin iäkkäämpien fyysinen terveys,

joka on useamman vuoden ylittänyt kansallisen käyrän: Sairaalan hoitojaksot osoittavat ikkäämpien pitkää toipumisaikaa, mikä viittaa siihen, ettei heidän fyysinen kuntonsa ole niin hyvä kuin toivotaan.

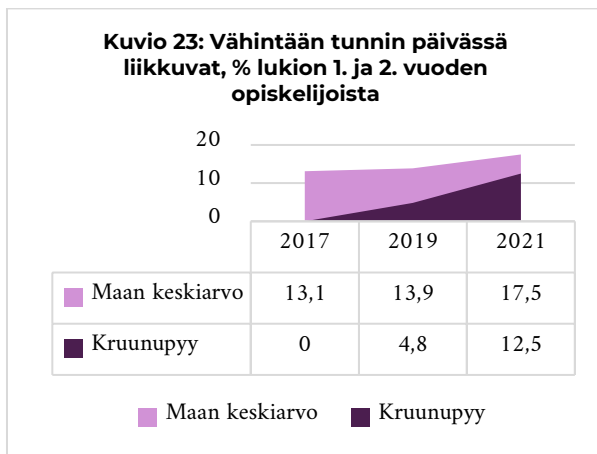
Kunta on aloittanut toimenpiteet parantaakseen asukkaiden fyysistä hyvinvointia ikkäämmissä ja nuoremmassa ikäryhmissä. On palkattu muun muassa liikuntainnostaja, joka tarjoaa maksutonta neuvontaa sekä asukkaille että työntekijöille. Ryhmätoimintaa, kilpailuja ja tapahtumia on jälleen järjestetty pitemmän tauon jälkeen, kun kaikki ovat yrittäneet pitää fyysistä etäisyyttä toisiinsa vähentääkseen tartunnan leviämisen. Lisäksi kirjastoihin on hankittu vastusnauhat, joihin kuuluu kuvin ja ohjein lihaksia vahvistavia harjoitteita, joita voi tehdä esim. kotona tai ulkosaleilla.

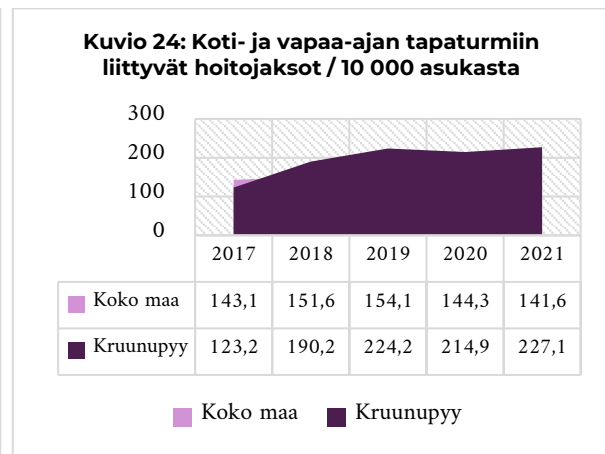
(Sotkanet, 2022)

(Sotkanet, 2022)

(Sotkanet, 2022)

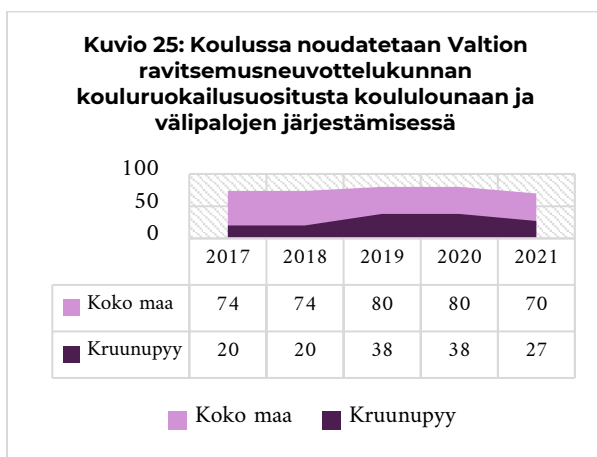

(Sotkanet, 2022)

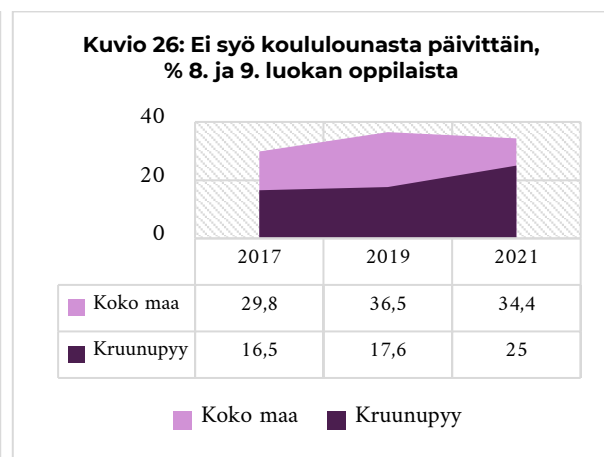
Kuvioista 21–23 päätellen nuoret ovat liikkuneet tavallista enemmän pandemian aikana, mutta samanaikaisesti Kruunupyyn kunnan nuoret osoittavat huonompaa tulosta kuin maan keskiarvo. Tämä näyttää vastaavan kunnan asukkaiden keskiarvoa koskien hoitojaksoja sairaalassa kaatumisonnettomuuksien seurauksena (kuvio 24), jossa tilastot osoittavat, että kuntalaisilla on

keskimääräistä pitempi palautumisjakso ja täten hieman huonompi fysiikka. Tämän korjaamiseksi liikuntainnostaja on esim. jakanut maksuttomia liukuesteitä iäkkäimmille.

Koskien ruokavaliota käytössä on vain nuorten tilastoja. Valtion ravitsemusneuvottelukunnan kouluruokailusuositusten huomioiminen (katso kuvio 25) vaatii vielä näkyvyyttä kouluissa tehtävälle työlle. Myönteistä on, että monet nuoret valitsevat tarjolla olevan kouluaterian (katso kuvio 26). Sivistyksen puolella tehdään useampia toimenpiteitä koskien ravintoa: Varhaiskasvatuksessa, esikouluissa ja kouluissa on mahdollisuus aamupalaan. Kyselyitä tehdään ruoasta, jotta mahdollisimman moni söisi tarjolla olevan koululounaan. Ruokaneuvostoon nimetään jäseniä ja heidän mielipiteet tuodaan esille.

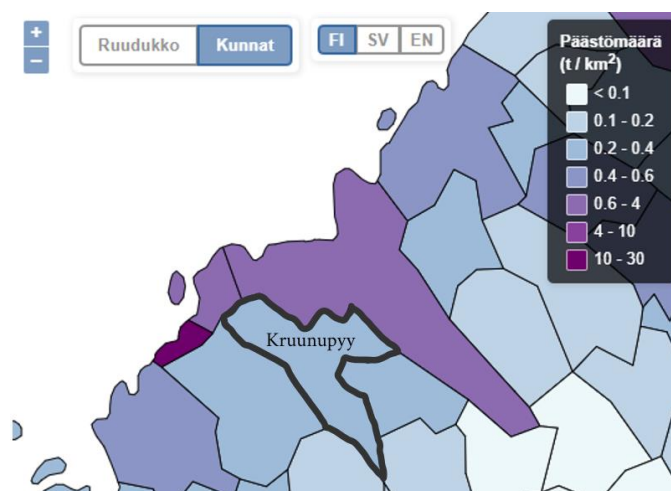

(Sotkanet, 2022)

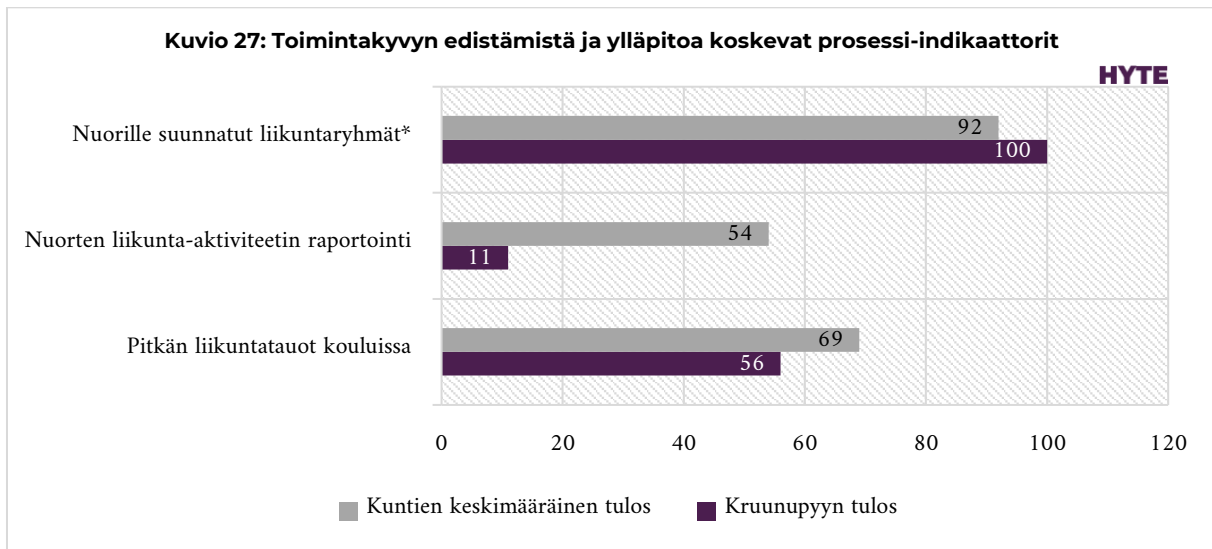
(Sotkanet, 2022)

Ei ainoastaan ympäristönäkökulmasta, mutta myös terveyden kannalta, kannattaa myös päästöt ottaa huomioon puhuttaessa kuntalaisten terveydestä. Päästöt vaikuttavat esimerkiksi hengitystiesairauksien esiintymisiin. Koska Kruunupyy on maaseutukunta ovat kunnan päästöt suhteellisen alhaiset kaupunkeihin verrattuna (katso kuva 1).

Kuva 1: Kruunupyyn kunnan päästöt (Ympäristöhallinto, 2022)

Kuviossa 27 on muutama indikaattori lisää koskien fyysistä terveyttä Kruunupyysssä: Nämä koskevat nuorten aktiivisuutta. Myös tässä lukijan tulee suhtautua kriittisesti tulokseen 100, koska tilastosta ei ilmene, mikäli indikaattori täyttyy kokonaan vai ainoastaan osittain.

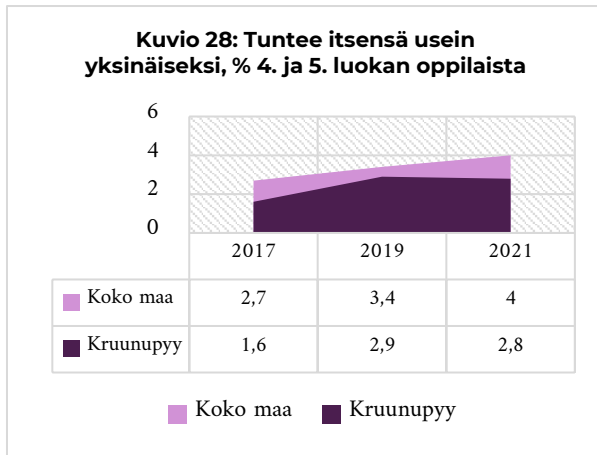
* Tulos 0 = indikaattori ei täyty. Tulos 100 = indikaattori täyttyy kokonaan tai osittain. ([TEAvisari, 2020–2022](#))

Koskien indikaattoria ”Nuorille suunnatut liikuntaryhmät” vaihtoehtoa on tarjottu, mutta ryhmiä ei ole järjestetty vähäisen kiinnostuksen vuoksi. Taukoliikunta on todistetusti hyväksi oppimiselle ja tässä voisimme suoriutua vielä paremmin. Pitkiä liikuntataukoja tarjotaan, mutta ne eivät aina ole esim. henkilöstön ohjaamia. Tämä hyvinvointikertomus on tapa parantaa raportointia nuorten terveydestä ja hyvinvoinnista.

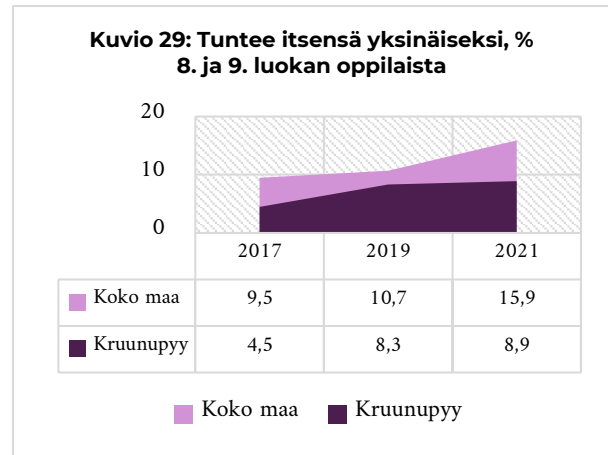
2.5 Osallisuuden edistäminen

Kuuluvuuden tunne ja osallisuus yhteiskuntaan merkitsevät paljon omalle hyvinvoinnille. Kuviot 28–30 osoittavat, että oppilaat suhteellisen harvoin tuntevat itsensä yksinäiseksi Kruunupyysässä, mikä tarkoittaa, että tunne osallisuudesta on korkea. Tässä asiassa Kruunupyyn tulokset ovat myös paremmat kuin Suomen keskiarvo.

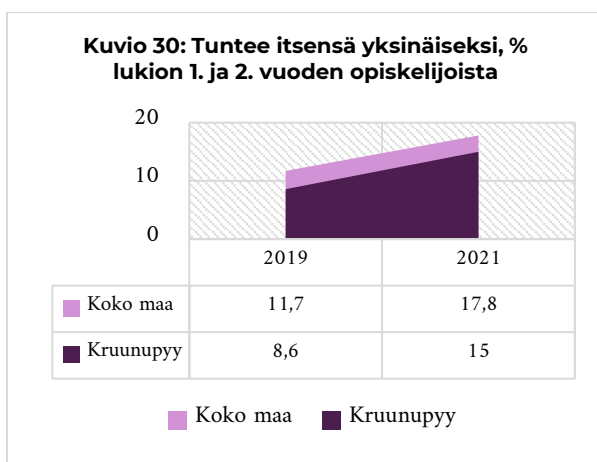

(Sotkanet, 2022)

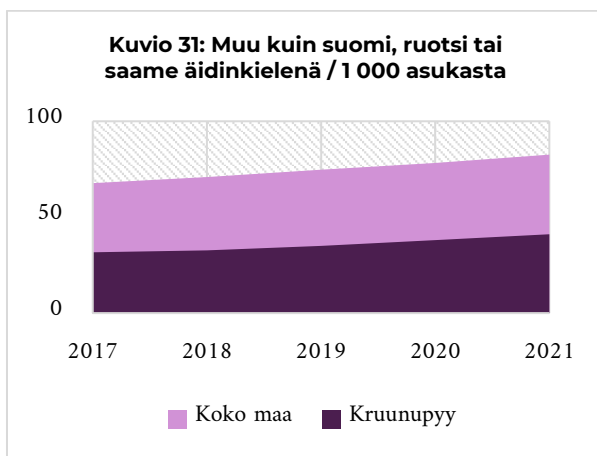

(Sotkanet, 2022)

(Sotkanet, 2022)

Osallisuus koskee tietenkin myös kuntaan muuttavia. Esimerkiksi kotouttamisen tilastot ovat rajalliset, mutta kuvat 31–32 antavat yleiskatsauksen Kruunupyhyyn muutosta. Konkreettisenä toimenpide-esimerkkinä kotouttamisen edistämiseksi on kudontakahvilan järjestäminen Änyo Loppis & Caféssa.

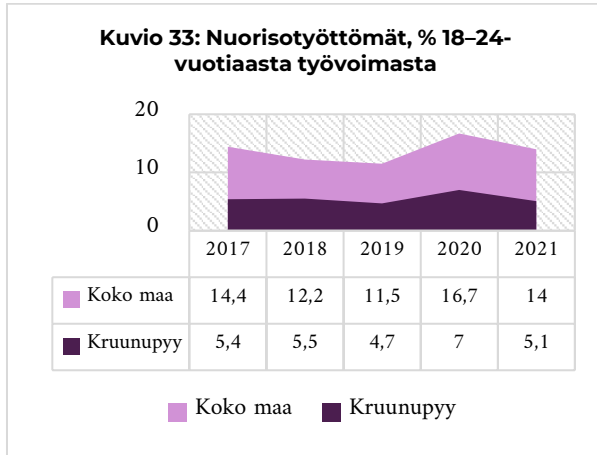

(Sotkanet, 2022)

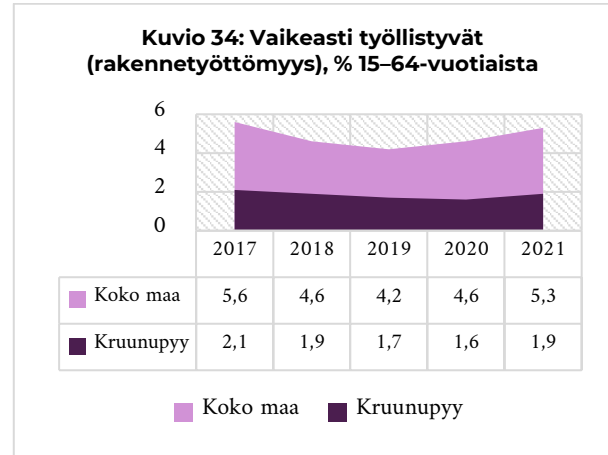

(Sotkanet, 2022)

Osallisuuteen vaikuttaa työ ja tehtävä yhteiskunnassa. Kruunupyyn kunnassa työllisyysaste on hyvä, minkä myös kuviot 33 ja 34 osoittavat. Sekä koskien työttömiä nuoria että vaikeasti työllistettäviä 15–64-vuotiaita Kruunupyyn kunta on parempi kuin monet muut kunnat.

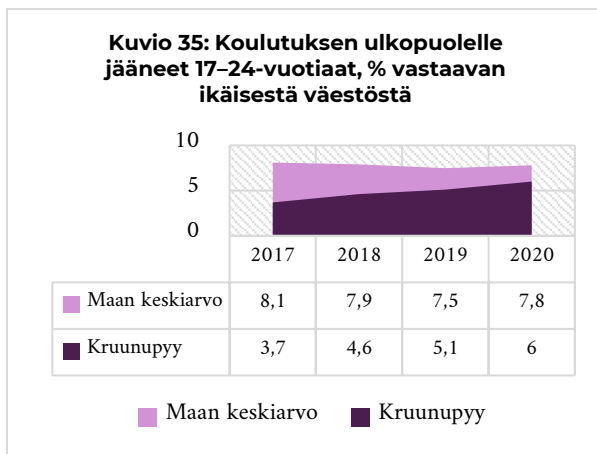

(Sotkanet, 2022)

(Sotkanet, 2022)

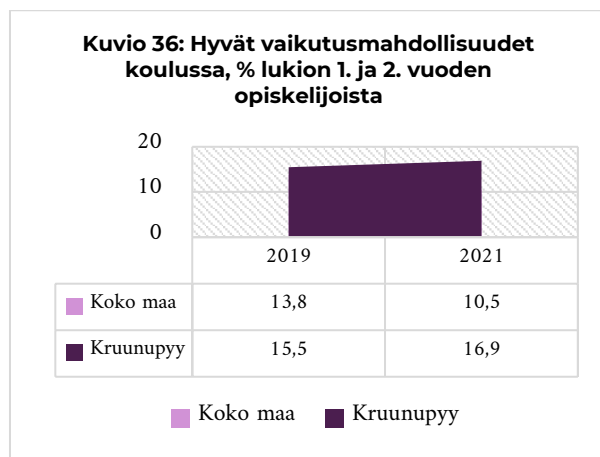
Ulkopuolisuus yhteiskunnassa voidaan havaita tilastoissa 17–24-vuotiaiden osuuksissa, jotka ovat koulutuksen ulkopuolella: Samanaikaisesti heidän määränsä lisäänty kunnassa (katso kuvio 35). Kruunupyysssä ulkopuolisuus on huomattavasti alhaisempaa kuin muissa kunnissa.

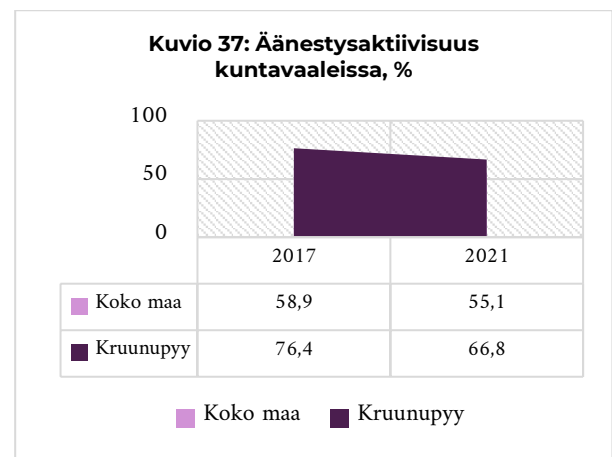
(Sotkanet, 2022)

Koskien poliittista osallisuutta kunnassa, voidaan todeta, että kuntalaiset kokevat heillä olevan hyvät vaikuttamismahdollisuudet (katso esim. kuvio 36) ja käyttävät aktiivisesti äänestysoikeuttaan (katso kuviot 37–39). Viime vuosina kunnassa on myös ollut korkeampi äänestysvilkkaus verrattuna keskimääräisesti muihin kuntiin. Tarkemmassa analyysissä kunnallisvaalitulosta vuodelta 2021 havaitaan, että naisten äänestysprosentti on miehiä korkeampi: Naiset, jotka äänestävät Alavetelin äänestysalueella

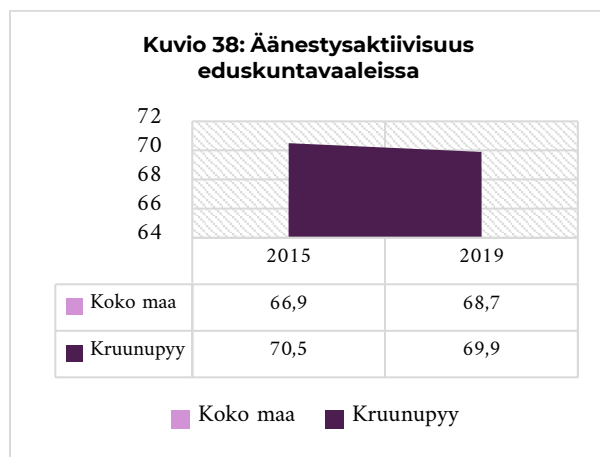
osoittavat erityisen korkeaa äänestysprosenttia, kun taas miehet äänestävät vilkkaammin Teerijärven äänestysalueella (katso kuvio 40). Ennakkoäänestyksessä naisten äänestysvilkkaus on erityisen korkea Kruunupyyn ja Teerijärven äänestysalueilla (katso kuvio 41). Kruunupyyn kunnassa toimii kolme aktiivista vaikutuselinä eri väestöryhmille: vanhusneuvosto, nuorisovaltuusto ja vammaisneuvosto. Edistääkseen asukkaiden osallisuutta kunnan toimintaan on kunnan verkkosivustolla otettu käyttöön palautetoiminto. Tällä tavoin asukkailla on mahdollisuus helposti ja nopeasti osallistua hyvillä ideoilla ja antaa palautetta. Muita toimenpiteitä asukkaiden osallisuuteen ovat esimerkiksi tasaisin väliajoin tehtävät asukaskyselyt sekä säännöllisesti järjestettävät kuntalaistapaamiset.

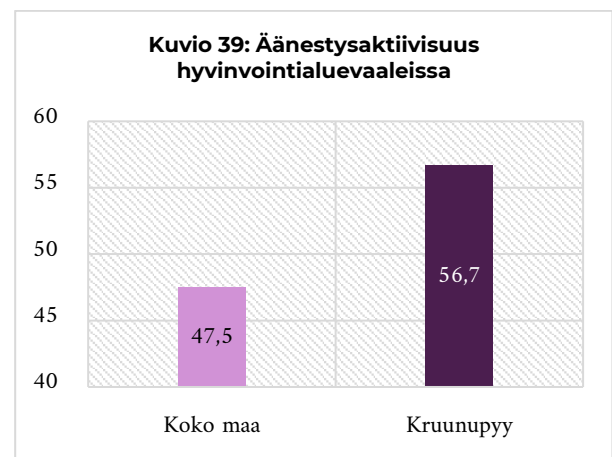
(Sotkanet, 2022)

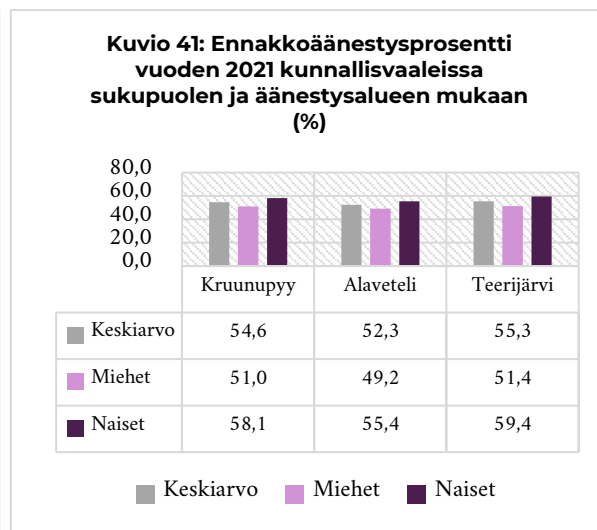
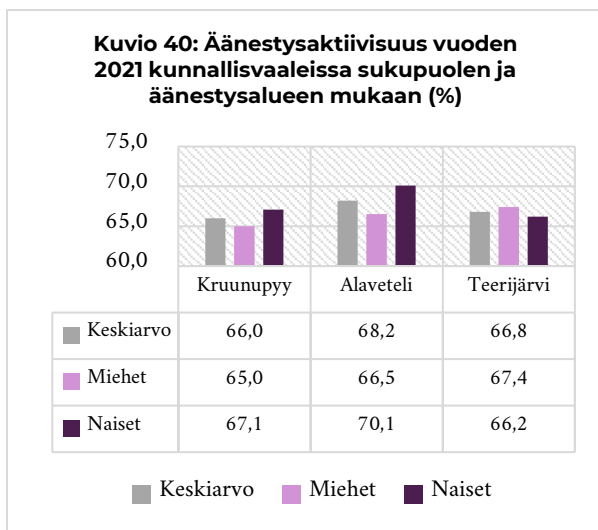
(Sotkanet, 2022)

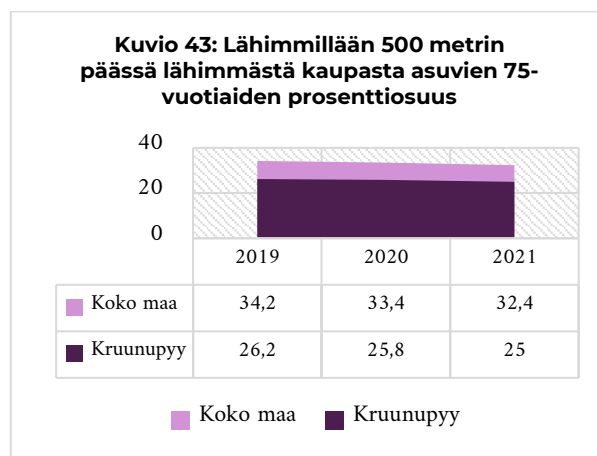
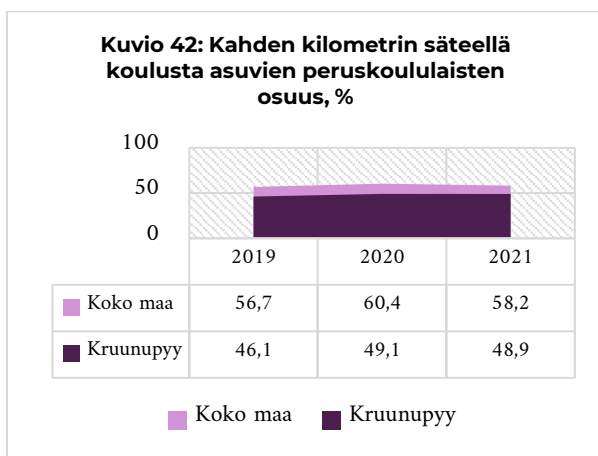
(Sotkanet, 2022)

(Sotkanet, 2022)

Pitkulaisessa kunnassamme on pitkät matkat kylien välillä. Tämän vuoksi kuntalaiset voivat joutua kulkemaan pitemmän matkan palveluiden luokse. Kuviot alla osoittavat välimatkat kouluihin (kuvio 42) ja ruokakauppoihin (kuvio 43). Taulukko 1 havainnollistaa välimatkaa museoon.

(Liiteri, 2022)

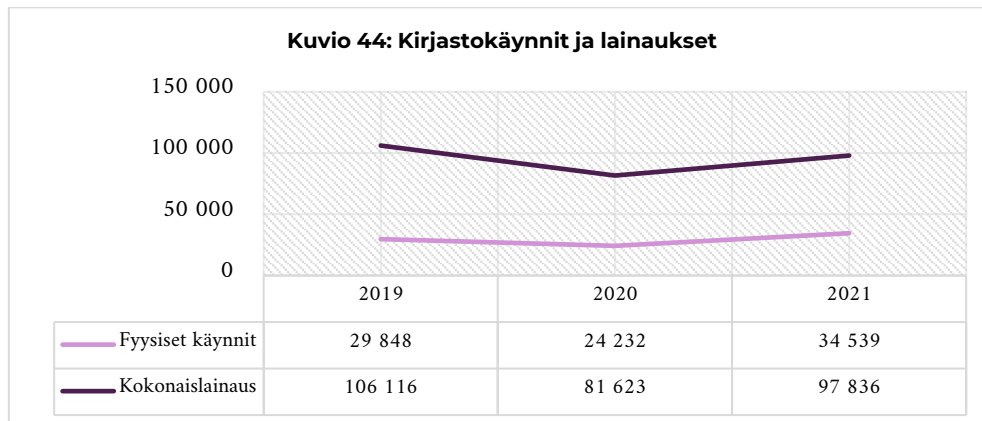
(Liiteri, 2022)

Taulukko 1: Asukkaiden välimatka museoon

	Asukkaiden osuus, jotka asuvat enintään 1,5 km museosta	Asukkaiden osuus, jotka asuvat enintään 3 km museosta	Asukkaiden osuus, jotka asuvat enintään 10 km museosta	Asukkaiden osuus, jotka asuvat enintään 20 km museosta
Kruunupyö	0,0 %	0,0 %	0,2 %	53,9 %
Koko maa	6,8 %	12,8 %	25,8 %	42,7 %

Huom! Tilastoihin sisältyy ainoastaan kokopäivätoimiset museot. (Tilastokeskus, 2018)

Yksi tapa tuntea itsensä osalliseksi ja sosiaalisesti on osallistua kulttuuri- ja urheiluelämyksiin. Tilastot kuntalaisten pääsystä kulttuurin ja urheilun pariin löytyy seuraavassa kuviossa (44) ja taulukoissa (2-4).

(Kirjastot.fi, 2022)

Taulukko 2: Kulttuurisektorin opetustunnit kansanopistoissa / 1000 asukasta

	2016	2017	2018	2019	2020
Kruunupyö	4 033	4 056	3 866	3 622	3 160
Koko maa (yht.)	1 077 282	1 070 929	1 074 577	1 056 512	895 668

([Vipunen, 2020](#))

Taulukko 3: Urheilumahdollisuudet Kruunupyönn kunnassa ja maan kunnissa keskimäärin

	Asukasmäärä	Liikuntapinta-ala (m ²)	Liikuntapinta-alan keskiarvo (m ²)	Liikuntapinta-ala m ² ilmoitettu lkm	Liikuntareittien kokonaispituus (km)	Liikuntareittien pituuden keskiarvo
Kruunupyö	6 428	71 026	3 228	22	47	3,36
Maan keskiarvo	17 933	132 284	2 644	58,65	179	7,88
	Paikkojen määrä	Paikkojen määrä/1000 asukasta	Liikuntapinta-ala (m ²)	Liikuntapinta-ala m ² /asukas	Liikuntareittien kokonaispituus (km)	Liikuntareittien kokonaispituus km/asukas
Kruunupyö	97	15,09	71 026	11,05	47	0,0073
Maan keskiarvo	139	15,24	132 284	12,32	179	0,03

([Lipas, 2022](#))

Taulukko 4: Kunnassa järjestetyt tapahtumat

Tapahtuma ja käyttäjäkoulutus	2019	2020	2021
Tapahtumia	39	22	52
Tapahtumien määrä, jossa kirjasto on ollut päävastuussa	31	11	18
Kirjallisuus ja lukemista edistävä työ: tapahtumien määrä	71	36	71
Kirjallisuus ja lukemista edistävä työ: osallistujamäärä	2 286	1 787	3 032
Maailmankatsomus- tai yhteiskuntateemainen tapahtuma: tapahtumien määrä	0	0	0
Maailmankatsomus- tai yhteiskuntateemainen tapahtuma: osallistujamäärä	0	0	0
Muut kulttuuritapahtumat: tapahtumien määrä	0	1	1
Muut kulttuuritapahtumat: osallistujamäärä	0	41	78
Muut tapahtumat: tapahtumien määrä	8	2	3
Muut tapahtumat: osallistujamäärä	459	7	29
Tapahtumien yhteenlaskettu osallistujamäärä	1 823	1 084	1 641
Muut tapahtumat, jotka muut kunnalliset toimijat järjestivät kirjastossa	1	0	2
Muut tapahtumat, jotka ulkopuoliset järjestivät kirjastossa	5	11	32
Kirjaston osallistuminen muiden toimijoiden järjestämiin tapahtumiin kirjaston ulkopuolella	2	0	0
Näyttelyt	7	2	6

([Kirjastot.fi](https://kirjastot.fi), 2022)

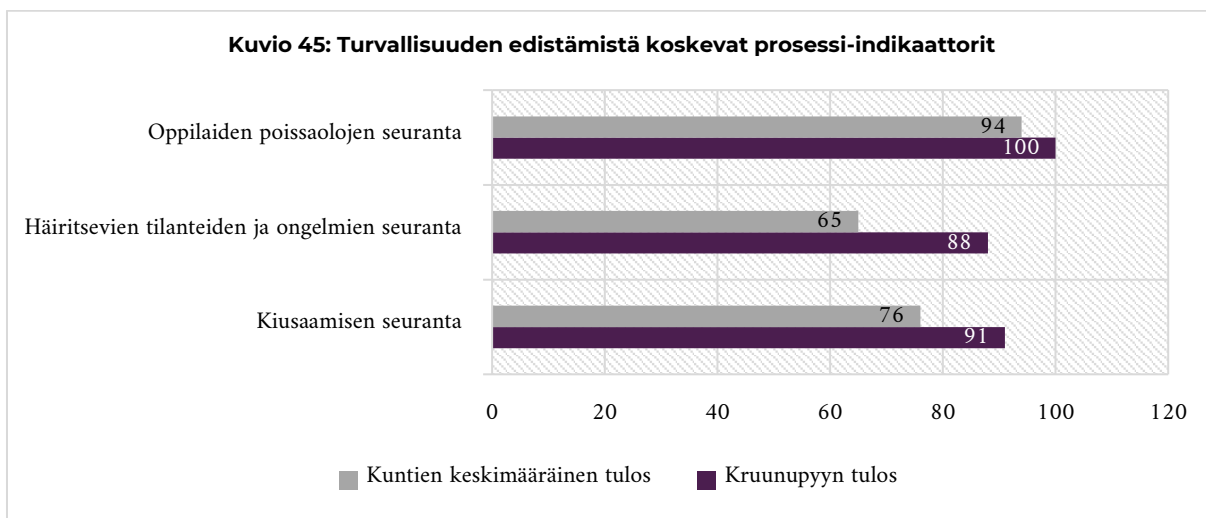
Koskien kulttuuritapahtumia, tarjottuja kursseja ja kirjastovierailuja nähdään selvä taantuminen tilastossa pandemian ensimmäisenä vuonna (vuosi 2020): Taantuma oli tosin lyhytaikainen ja tilastot osoittavat jälleen parempaan päin. Vuonna 2022 kunta on esim. ottanut käyttöön nk. Kaikukortin, jolla vähävaraiset asukkaat voivat osallistua maksuttomiin liikunta- ja kulttuurielämyksiin. Urheilun saralla tarjotaan monipuolisia vaihtoehtoja asukkaille. Esimerkkinä järjestetystä kurssista, jolla edistettiin osallistumista, on pyöräilykurssi aikuisille, jotka eivät ole oppineet pyöräilemään. Kurssille osallistui pääasiassa maahanmuuttajataustaisia naisia. Useampi kurssille osallistujista oppi pyöräilemään ja osti jopa oman pyörän.

2.6 Turvallisuuden edistäminen

Kruunupyyn tulee pysyä turvallisena kuntana, jossa asua. ”Kaikki tuntevat kaikki” nähdään hyvänä perustana turvallisuudelle.

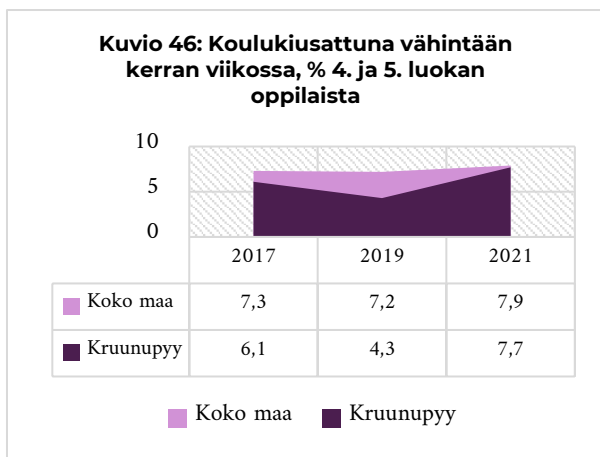
Juuri tässä kohdassa nähdään erityisen hyviä tuloksia – etenkin kouluissa. Kuviossa 45 tuodaan esille toimenpiteitä, joiden tavoitteena on lisätä turvallisuutta kunnan kouluissa. Uutta lukuvuodelle 2021–2022 oli, että Wilma-hälytys otettiin käyttöön osana koululäsnäolohanketta. Nyt Wilma-hälytys raportoi heti luokanvalvojalle, mikäli oppilas saavuttaa rajat 30, 60, 90 sekä 120 viikkotunnin poissaolon.

Toimintasuunnitelma siitä kuinka opettajien on toimittava, mikäli rajat saavutetaan, on tehty ja otettu käyttöön vuonna 2022.

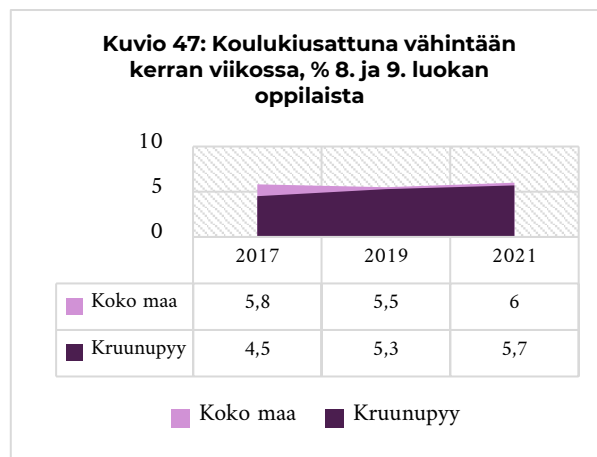

(TEAvisari, 2020–2022)

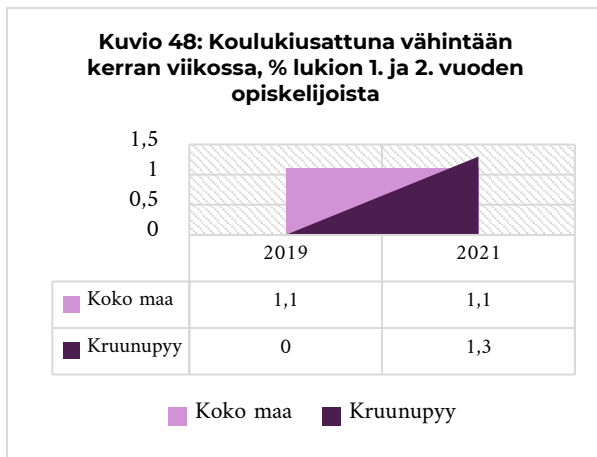
Vaikka kunnan prosessi-indikaattorit osoittavat, että harvat nuoret altistuvat kiusaamiselle, sitä esiintyy silti kouluissa. Kruunupyyn tulos on kuitenkin alle maan keskiarvon, mikä on myönteistä (katso kuvat 46–48). Nuoremmissa ikäryhmissä oppilaat kokevat muuta maata enemmän vaikeuksia huoltajan kanssa puhumisessa (katso kuvat 49–51), mikä toisaaltaan voi myös vaikeuttaa kiusaamisen ehkäisyä.

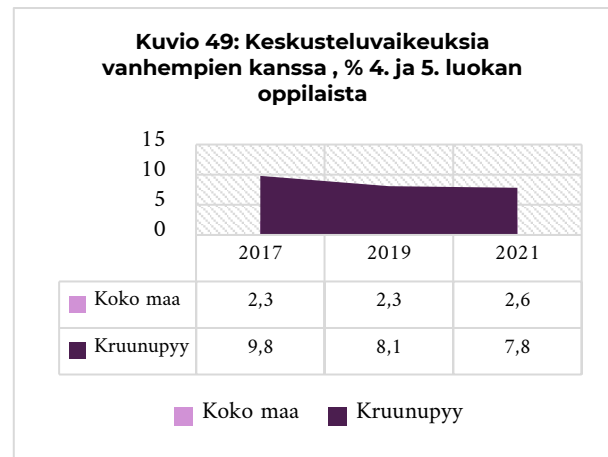
(Sotkanet, 2022)

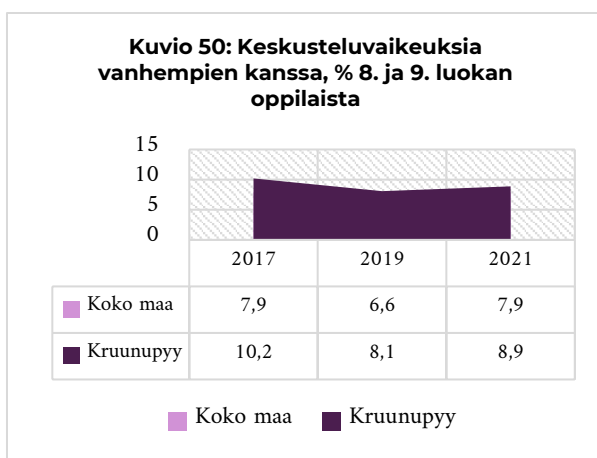
(Sotkanet, 2022)

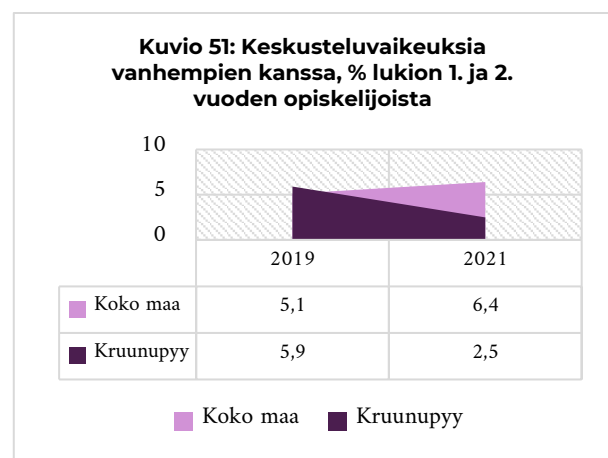
(Sotkanet, 2022)

(Sotkanet, 2022)

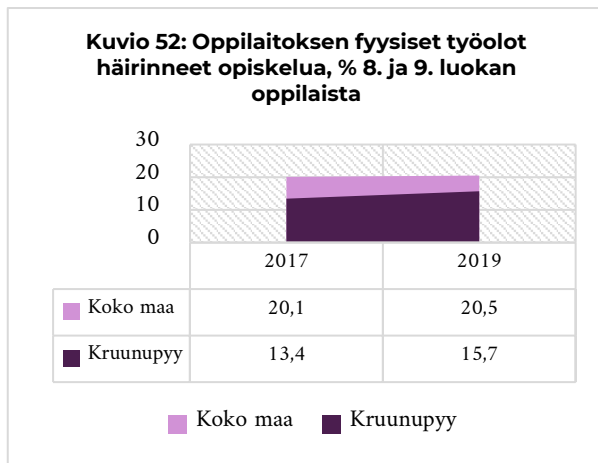
(Sotkanet, 2022)

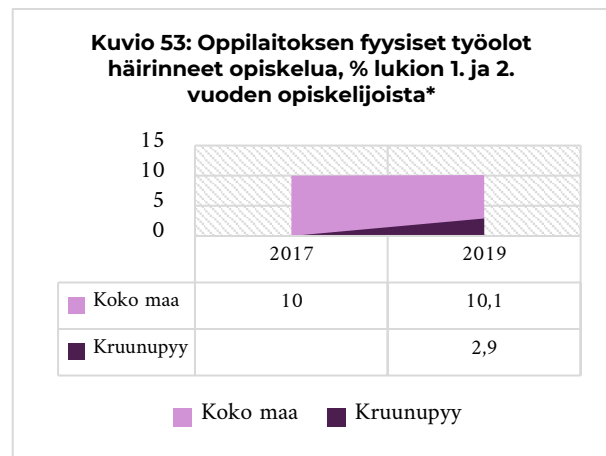
(Sotkanet, 2022)

On tärkeää saada opiskella luokassa häiriintymättä. Tilastoja vuosilta 2020–2021 ei ole saatavilla koskien työolosuhteita luokassa, sen sijaan tilastoja löytyy vuosilta 2017 ja 2019. Tilastot osoittavat, että työolosuhteet Kruunupyyn kouluissa ovat maan keskiarvoa paremmat (katso kuviot 52–53). Turvallisuuden luomisessa kouluun tulee ottaa esille myös kouluvalmentajan työ: On suuri merkitys sillä, että on turvallinen henkilö, jonka puoleen kääntyä. Kruunupyyn kunnassa palkattiin ensimmäinen kouluvalmentaja syksyllä 2020. Kouluvalmentaja on nykyään aktiivinen myös sosiaalisessa mediassa, jonka ansiosta yhteydenoton kynnyks on matala.

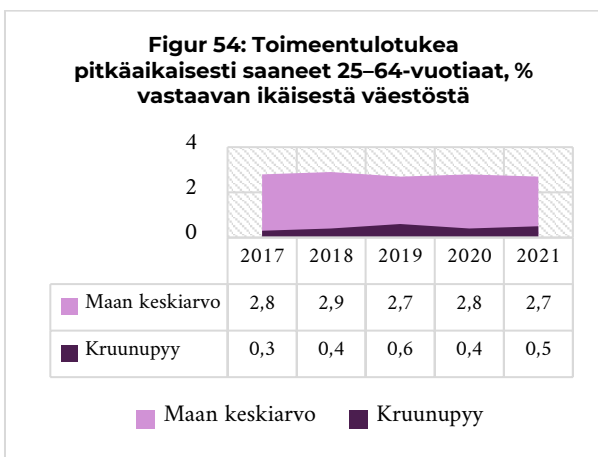

(Sotkanet, 2022)

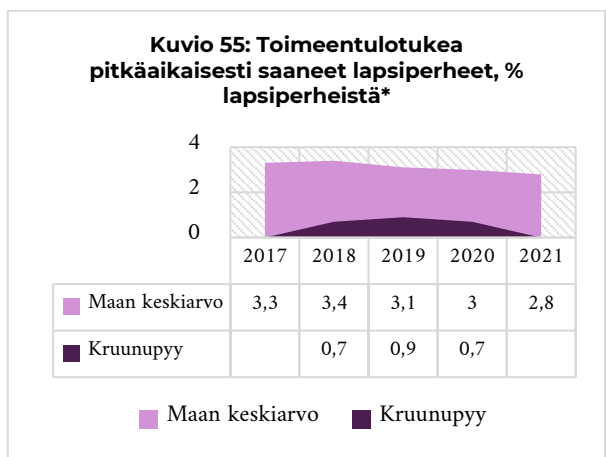

*Tyhjä = tiedot puuttuvat. (Sotkanet, 2022)

Rahojen riittämättömyyden tunne voi olla suuri paine, joka myös vaikuttaa taloudelliseen turvallisuuteen. Myös vähävaraisemmilla tulee olla mahdollisuus uusiin kokemuksiin ja hyvään vapaa-aikaan. Yksi indikaattori siitä, että on koteja, joissa rahat eivät riitä, on henkilöiden määrä, jotka nostavat toimeentulotukea kattaakseen kustannuksiaan (katso kuviot 54 ja 55). Kruunupyyn kunnassa määrä on huomattavasti alempi kuin kunnissa keskimäärin, mikä voi merkitä sitä, että kuntalaisilla on suhteellisen hyvä talous.

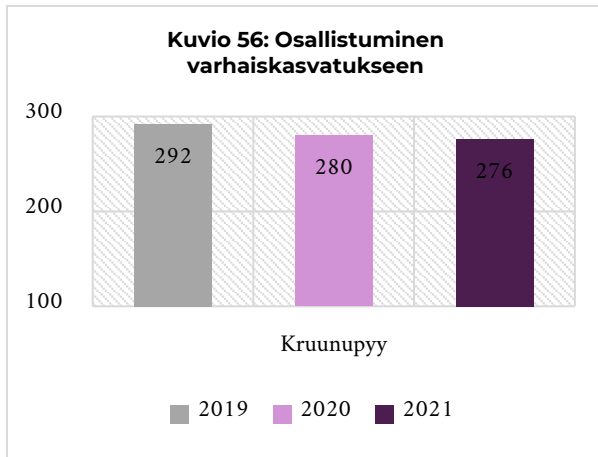

(Sotkanet, 2022)

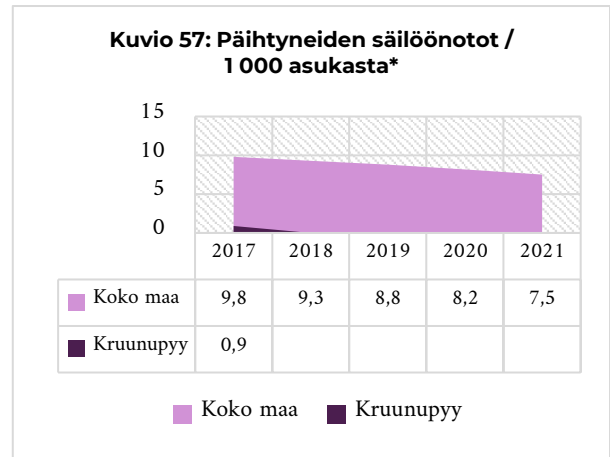

*Tyhjä = tiedot puuttuvat. (Sotkanet, 2022)

Varhaiskasvatustoiminta merkitsee taloudellista turvallisuutta lapsiperheille. Tämä on osa-alue, johon panostetaan paljon Kruunupyyn kunnassa. Kunnassa käytetään esim. FHille-ohjelmaa helpottamaan siirtymistä varhaiskasvatuksesta (esi)kouluun. Tilastot varhaiskasvatukseen osallistumisesta löytyy kuviosta 56. Tietoja huostaanotetuista lapsista ei ole saatavilla Sotkanetistä vuodesta 2017 lähtien (katso kuvio 57): Ei ole selitetty johtuuko tilaston puute liian vähäisistä tapauksista (ts. tilasto olisi liian yksilöllinen) vai siitä, ettei mittauksia ole tehty.

(Varda, 2022)

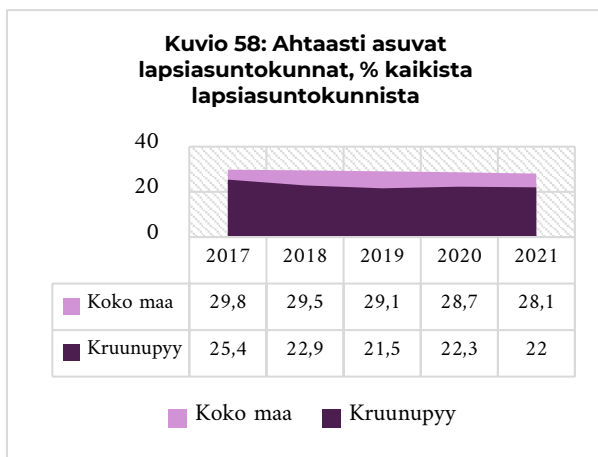

*Tyhjä = tiedot puuttuvat. (Sotkanet, 2022)

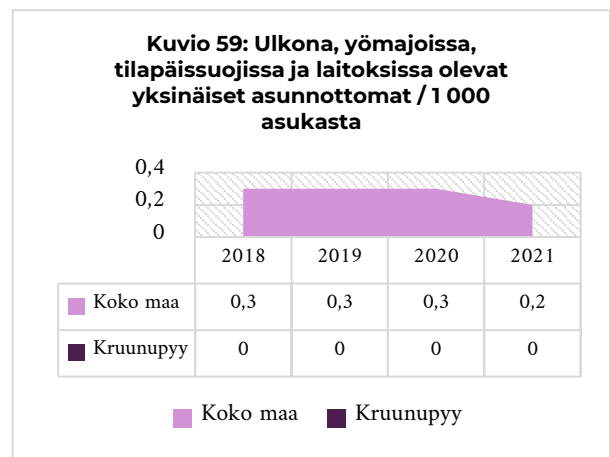
Yhteistyössä Kronoby Bostäderin ja Heimsjöledenin kanssa kunta tarjoaa edullisia vuokra-asuntoja kunnan kaikissa kolmessa kyläkeskuksessa (katso taulukko 5). Lapsiperheet asuvat suhteellisen suurella pinta-alalla, mutta kaikilla ei ole valitettavasti tähän mahdollisuus (kuvio 58). Kruunupyysissä on vähemmän ahtaasti asuvia kuin keskimääräisesti koko maassa. Kunnassa ei ole rekisteröityjä asunnottomia (kuvio 59).

Taulukko 5: Kunnallisesti omistetut vuokra-asunnot

Alue	Vuokra-asuntojen määrä
Kruunupyys	47 kpl.
Alaveteli	27 kpl.
Teerijärvi	45 kpl.

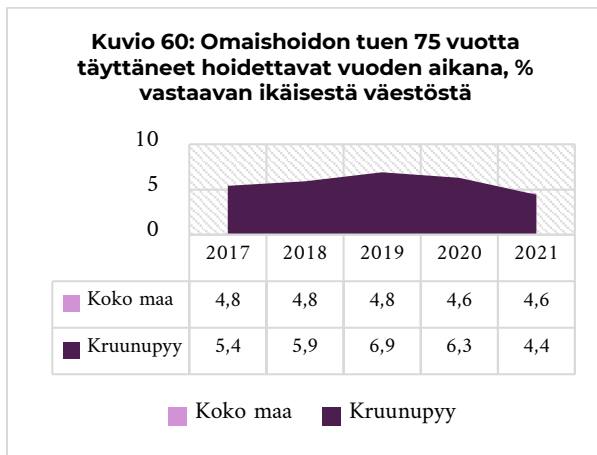
(Sotkanet, 2022)

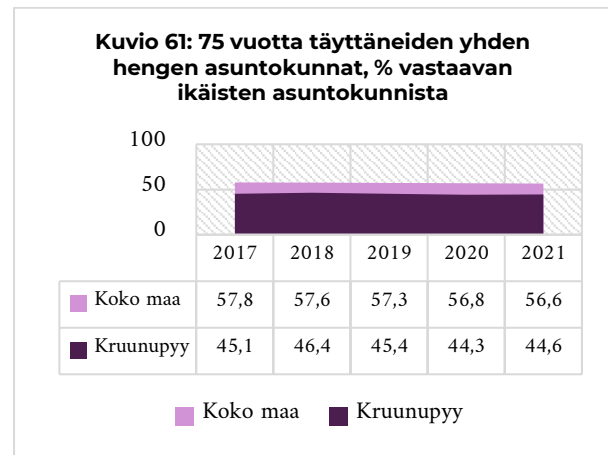
(Sotkanet, 2022)

Omaishoidon mahdollisuutta käytetään, ja se antaa iäkkäämmille turvaa asua pitempään kotona (katso kuvio 60). Kruunupyysissä asuu vähemmän iäkkäitä yksin kuin muualla maassa (katso kuvio 61).

Usea iäkkäämpi tekee itse valinnan asua kotona, samanaikaisesti voi myös olla iäkkäämpiä, jotka kokevat yksin asumisen turvattomaksi.

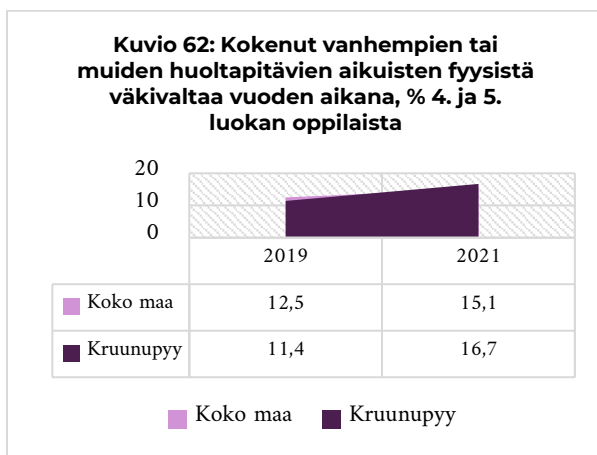
(Sotkanet, 2022)

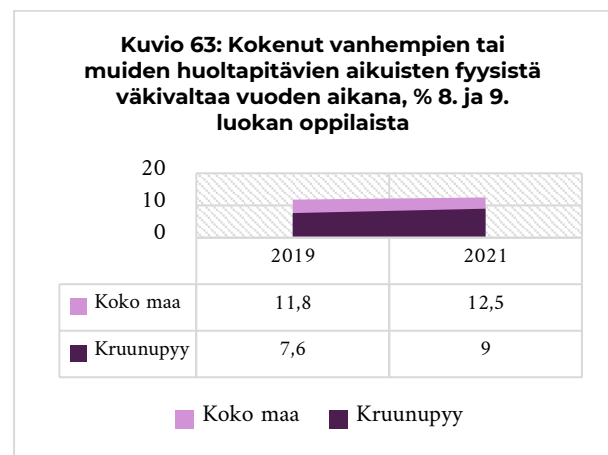
(Sotkanet, 2022)

Iäkkäiden turvallisuuden lisäämiseksi järjestettiin Senioripäivä toista kertaa vuonna 2022. Päivä sisälsi muun muassa luennon siirtymisestä eläkeläiselämään sekä tietoa arkipäivän ensiavusta. Ohjelmassa oli myös ruokailua ja kahvittelu, boccia-peli sekä kävelytuokio.

Lopuksi kuviot 62–69 antavat yleiskatsauksen tilastoista koskien onnettomuuksia, liikenneturvallisuuden vaarantamista, väkivallasta ja rikoksista. Kuviosta voi nähdä, että rikoksia ja liikenneonnettomuuksia esiintyy, mutta vähemmän kuin maassa keskimäärin, mikä on myönteistä. Kuviot 62–64 osoittavat, että erityisesti 4–5-luokkalaiset lapset ovat kokeneet väkivaltaa kotona. Lisäksi tilasto liikenneturvallisuuden vaarantamisesta on huolestuttava. Kruunupyyn kunnassa esiintyy paljon näitä tapauksia verrattaessa muihin kuntiin.

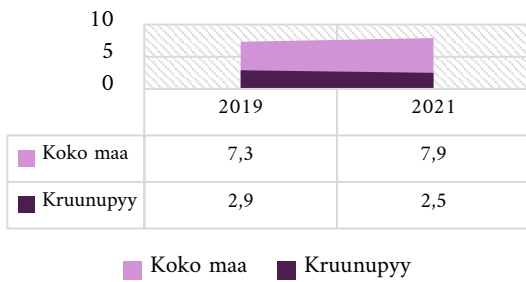

(Sotkanet, 2022)

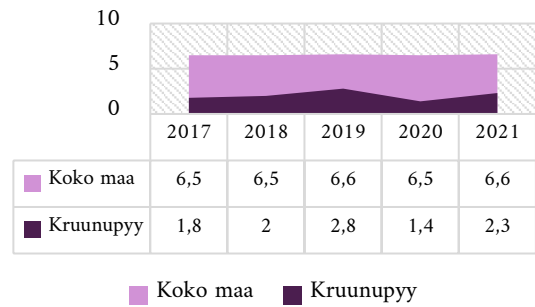
(Sotkanet, 2022)

Kuivo 64: Kokenut vanhempien tai muiden huoltajien aikuisten fyysistä väkivaltaa vuoden aikana, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista

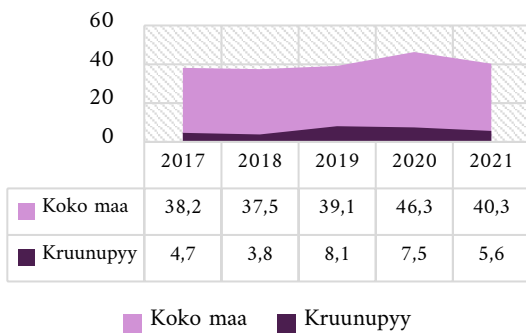
(Sotkanet, 2022)

Kuivo 65: Poliisin tietoon tulleet henkeen ja terveyteen kohdistuneet rikokset / 1 000 asukasta

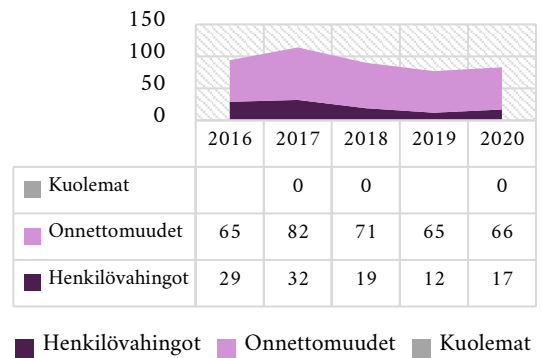
(Sotkanet, 2022)

Kuivo 66: Poliisin tietoon tulleet omaisuusrikokset / 1 000 asukasta

(Sotkanet, 2022)

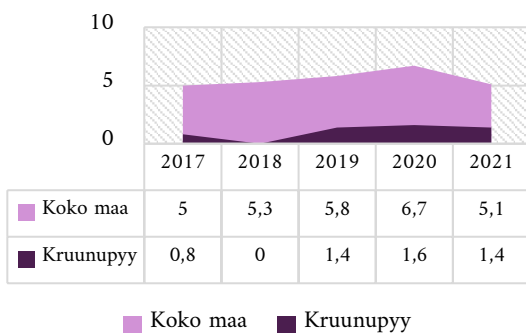
Kuivo 67: Tieliikenneonnettomuudet*

*Tyhjä = 1-4 onnettomuutta.

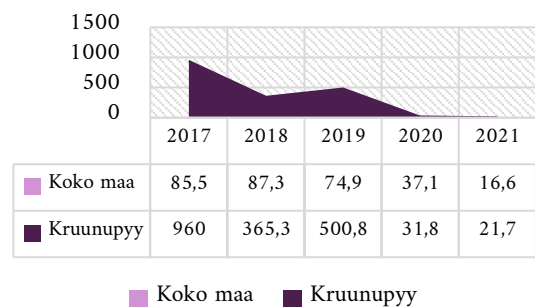
(Onnettomuustietoinstituutti, 2022)

Kuivo 68: Poliisin tietoon tulleet kaikki huumausainerikokset / 1 000 asukasta

(Sotkanet, 2022)

Kuivo 69: Poliisin tietoon tulleet liikenneturvallisuuden vaarantamiset ja liikenneriikkomukset / 1 000 asukasta

(Sotkanet, 2022)

3 Loppukeskustelu

Hyvinvoinnin edistäminen eri väestöryhmissä on yksi kunnan tärkeimmistä tehtävistä. Kestävän fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen terveyden vakiinnuttaminen kuntalaisissa mahdollistaa sekä lyhytaikaisia että pitkäkestoisia etuja. Tämän asiakirjan keskeinen ajatus on sen toimiminen työvälineenä kunnan päätöksenteossa osoittamalla tavoitteita ja toimenpiteitä, joita kunta työstää edistääkseen eri väestöryhmien terveyttä ja hyvinvointia. Hyvinvointisuunnitelmaa ja hyvinvointikertomusta voidaan käyttää perustana päätöksille, ehdotuksena toimenpiteiden priorisointijärjestykselle sekä yleisenä arviona kunnan toiminnasta. Toisin sanoen näiden selvittely mahdollistaa kunnan resurssien tehostamisen.

Tähän analyysiin perustuen voidaan todeta, että yleisesti Kruunupyyn kunnan asukkailla on hyvä terveys – monilta osin myös parempi kuin maan keskiarvo. Tulosindikaattoreista tehdyt ja hyvinvointikertomukseen liitetyistä kuvioista noin 65 % osoittaa hieman tai paljon parempia tuloksia kuin muun maan keskiarvo. Koskien kuvioita, joissa tulokset ovat vähemmän myönteisiä, toiveena on, että työskenneltäessä kohti hyvinvointisuunnitelmaan asetettuja tavoitteita, tulokset näyttäisivät paremmilta muutaman vuoden kuluttua.

Lähteet

- Kirjastot.fi (2022) = Suomen yleisten kirjastojen tilastot. Saatavilla: <https://tilastot.kirjastot.fi/?lang=sv&orgs=113&years=2019,2020,2021&stats=107>
- HIS (2021) = Hälsa i skolan (Kouluterveyskysely). Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Saatavilla: https://sampo.thl.fi/pivot/prod/sv/ktk/ktk1/summary_perustulokset2
- Terveydenhuoltolaki (1326/2010). Sosiaali- ja terveysministeriö. Saatavilla: <https://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/2010/20101326#L1>
- Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä (612/2021). Sosiaali- ja terveysministeriö. Saatavilla: <https://www.finlex.fi/sv/laki/alkup/2021/20210612#Lidm45949346009920>
- Liiteri (2022). Tilastot. Saatavilla: <https://liiteri.ymparisto.fi/>
- Lipas (2022). Liikuntapaikat. Saatavilla: <https://www.lipas.fi/tilastot>
- Ympäristöhallinto (2022). Ilman epäpuhtauksien päästöt Suomessa. Saatavilla: https://www.ymparisto.fi/sv-FI/Kartor_och_statistik/Utslapp_av_luftfororeningar
- Onnettomuustietoinstituutti (2022). Liikennevahinkoraportti. Saatavilla: [https://tilastoportaali.vakes.fi/SASVisualAnalyticsViewer/VisualAnalyticsViewer_guest.jsp?reportName=Liikennevahinkoportti&reportPath=/6.%20Julkinen/1.%20Liikenne/Raportit/&reportViewOnly=true&reportContextBar=true%20\(Valitse%20%22Vammautuneet%20henkil%C3%B6t%22,%20Uusin%20tilasto%20vuosi%20ja%20oma%20kuntasi\)](https://tilastoportaali.vakes.fi/SASVisualAnalyticsViewer/VisualAnalyticsViewer_guest.jsp?reportName=Liikennevahinkoportti&reportPath=/6.%20Julkinen/1.%20Liikenne/Raportit/&reportViewOnly=true&reportContextBar=true%20(Valitse%20%22Vammautuneet%20henkil%C3%B6t%22,%20Uusin%20tilasto%20vuosi%20ja%20oma%20kuntasi))
- Sosiaali- ja terveysministeriö (2016). *Bedömning av konsekvenserna av författningar med tanke på konsekvenser för människor*. Saatavilla: https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/75242/03_2016_Bedomning_av_konsekvenserna_netti_kansilla_sv_B5.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Sotkanet (2022). *Tilastotietoja suomalaisten terveydestä ja hyvinvoinnista*. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Saatavilla: <https://sotkanet.fi/sotkanet/fi/index> (Mainittu 5.9.2022)
- Tilastokeskus (2022). *Päätömisesti hoidettujen museoiden saavutettavuus museoyksiköittäin 2018*. Saatavilla: https://view.officeapps.live.com/op/view.aspx?src=https%3A%2F%2Fpxhopea2.stat.fi%2Fsaahkoiset_julka%2Fkultuuritilasto%2Fdata%2Ftau_13.2.xlsx&wdOrigin=BROWSELINK
- Tilastokeskus (2018). *Päätömisesti hoidettujen museoiden saavutettavuus museoyksiköittäin 2018 – Päätömisesti hoidettujen museoiden saavutettavuus museoyksiköittäin 2018*. Saatavilla: https://view.officeapps.live.com/op/view.aspx?src=https%3A%2F%2Fpxhopea2.stat.fi%2Fsaahkoiset_julka%2Fkultuuritilasto%2Fdata%2Ftau_13.2.xlsx&wdOrigin=BROWSELINK (Mainittu 1.12.2022)
- TEAvisari (2020–2022). Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Saatavilla: <https://teaviisari.fi/teaviisari/fi/index>
- THL (2022a) = Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. *Kunnan hyvinvointikertomus*. Saatavilla: <https://thl.fi/fi/web/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/hyvinvointijohtaminen/hyvinvointijohtaminen-kunnassa/kunnan-hyvinvointikertomus>
- THL (2022b) = Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. *Vanliga frågor om HYTE-koefficienten*. Tillgänglig: <https://thl.fi/sv/web/ledning-av-framjandet-av-halsa-och-valfard/valfardsledning/valfardsledningen-i-kommunen/hyte-koefficienten-ett-incident-for-kommunerna/vanliga-fragor-om-hyte-koefficienten>

- THL (2022c) = Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. *HYTE-kerroin – kannustin kunnille*. Saatavilla: <https://thl.fi/fi/web/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/hyvinvointijohtaminen/hyvinvointijohtaminen-kunnassa/hyte-kerroin-kannustin-kunnille>
- THL (2022d) = Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. *Resultatindikatorer*. Tillgänglig: <https://thl.fi/sv/web/ledning-av-framjandet-av-halsa-och-valfard/valfardsledning/valfardsledning-i-kommunen/hyte-koefficienten-ett-incident-for-kommunerna/resultatindikatorer>
- THL (2022e) = Institutet för hälsa och välfärd. *Kommunledning*. Tillgänglig: <https://thl.fi/sv/web/ledning-av-framjandet-av-halsa-och-valfard/valfardsledning/valfardsledning-i-kommunen/hyte-koefficienten-ett-incident-for-kommunerna/processindikatorer/kommunledning> (Mainittu 15.9.2022)
- THL (2022f) = Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. *Liikunta*. Saatavilla: <https://thl.fi/fi/web/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/hyvinvointijohtaminen/hyvinvointijohtaminen-kunnassa/hyte-kerroin-kannustin-kunnille/prosessi-indikaattorit/liikunta> (Mainittu 15.9.2022)
- THL (2022g) = Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. *Peruskoulu*. Saatavilla: <https://thl.fi/fi/web/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/hyvinvointijohtaminen/hyvinvointijohtaminen-kunnassa/hyte-kerroin-kannustin-kunnille/prosessi-indikaattorit/peruskoulu> (Mainittu 15.9.2022)
- THL (2022h) = Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. *Kouluterveyskysely*. Saatavilla: <https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/kouluterveyskysely/kouluterveyskyselyn-tulokset> (Mainittu 15.9.2022)
- Vipunen (2020). Opetushallinnon tilastopalvelu. Saatavilla: https://vipunen.fi/fi-fi/_layouts/15/xlviewer.aspx?id=/fi-fi/Raportit/Tutkintoon%20johtamaton%20koulutus%20-%20opetustunnit%20-%20koulutusala.xlsb
- WHO (2022) = World Health Organization. *Constitution*. Saatavilla: <https://www.who.int/about/governance/constitution>
- Pohjanmaan hyvinvointialue (2022a). Alueellinen hyvinvointikertomus ja hyvinvointisuunnitelma vuosille 2023–2025 (työn alla).
- Pohjanmaan hyvinvointialue (2022b). *Kunnan hyvinvointikertomuksen vähimmäistietosisältö*, Asetusluonnos 3.10.2022 (työn alla).